

avustusta suoritettu yksinomaan puolueen ja SAK:n varoista.

Pakolaishuoltoa varten on toiminut v:n 1938 lopulla perustettu pakolaistoimisto, joka on ollut auki 4 tuntia päivittäin. Sen hoitajana on toiminut maisteri T. Torvinen. Tärkeämmät pakolaisia koskevat asiat on käsitellyt pakolaistoimikunta, jonka jäseninä ovat olleet puheenjohtajana puoluesihteerinä A. Aaltonen ja muina jäseninä E. Vuori, A. Sumu ja K. Lehmus.

Työväen Arkisto.

=====

Työväen Arkisto täytti syksyllä 1939 30:nneen vuotensa, mutta se näyttely, jolla oli aiottu viettää arkiston perustamisen 30-vuotismuistoa, jäi kärjistyneiden olosuhteiden vuoksi järjestämättä.

Arkiston kokoelmat lisääntyivät kertomusvuoden aikana huomattavasti. Kirjallisuuskokoelma, joka sisältää säännöissä mainittuja painotuotteiden laleja, lisääntyi vuoden kuluessa 1.825 kappaleella ja käsitti vuoden lopussa 45.044 numeroa. Asiakirjakokoelma käsittää käsin ja koneella kirjoitettuja asiakirjoja, arkistossa suoritettuja sanomalehtileikkeitä sekä sanomalehtiä ja pienempiä painotuotteita, kuten kiertokirjeitä, julisteita ja ohjelmia. Se lisääntyi 7.878 numerolla. Kuvakokoelma, johon kuuluu henkilö-, kokous- ja työväentalojen sekä erilaisia poliittisia kuvia, lisääntyi 649 numerolla. Muistoesineitä, kuten järjestöjen lippuja, rintamerkkejä, y.m. sai arkisto vastaanottaa 12 kpl.

Lisäykset ovat edelleenkin johtuneet suureksi osaksi siitä, että työväen kustannuslaitokset ovat säännöllisesti luovuttaneet arkistolle ilmaiseksi vuosipainoksensa. Sitäpaitsi ovat lukuisat järjestöt ja laitokset sekä yksityiset henkilöt muistaneet arkistoa lahjoituksilla. Ostamalla ja vaihtamalla on arkistoon myös hankittu sekä uutta että vanhaa kirjallisuutta. Syksyllä toimeenpannun ullakkopuhdistuksen aikana arkisto sai huomattavia määriä aineistoa eri tahoilta. Valtiollinen poliisi luovutti huomattavia määriä lakkautettujen työväenjärjestöjen papereita ja asianajotoimisto Rindell ja Lahtinen luovutti sen hallussa olleita Suomen Ammattijärjestön sekä siihen kuuluneiden liittojen ja perusjärjestöjen papereita, yhteensä 5 kuorma-autollista. Myös muualta saatiin runsaasti aineistoa. Ulkomailta arkisto on myös saanut huomattavia lisiä, osaksi sellaisia, joita arkistonhoitaja on ulkomaanmatkoillaan hankkinut, ja osaksi, mitä arkisto on saanut lahjana, ennen kaikkea Ruotsin työväen vastaavalta laitokselta.

Arkisto on voinut kaksoiskappaleillaan huomattavasti lisätä myös toisten laitosten kokoelmia. Niinpä on vuoden varrella lahjoitettu Turun Yliopistolle ja Åbo Akademille yhteensä 867 kpl sekä pienempiä määriä Työväen Akatemialle, Yhteiskunnalliselle Korkeakoululle, Amsterdamissa toimivalle "Sosiaalisen historian tutkimuslaitokselle" y.m.

Arkiston aiheuttamat menot ovat pääasiassa olleet Sosialidemokraattisen Puolueen peitettävät, mutta on se myös, kuten tilinpäätöksestä käy ilmi, saanut rahallista avustusta sekä Helsingin kaupungilta, että erinäisiltä työväen keskusjärjestöiltä.

Arkiston hallintoon ovat edelleen kuuluneet: puheenjohtajana järjestösihteeri Kalle Lehmus sekä jäsenenä apulaiskaupunginjohtaja J.W. Keto, toimistonhoitaja J.E. Janatuinen ja fil.maisteri K.H. Wiik. Arkistonhoitajana on edelleen ollut rouva Anna Wiik, minkä lisäksi arkistossa on ollut apulaisena neiti Anna-Liisa Louhikko.

Sekalaisia asioita.

=====

Julistukset.- Kevättalvella Ptk antoi julistuksen, jossa kehoitettiin edelleen jatkamaan Espanjan kansalais-sodassa kärsimään joutuneiden avustustoimintaa. Eduskunta-vaalien jälkeen Ptk antoi julkilausuman vaalien tulosten johdosta. Lisäksi julkaistiin entisen tavan mukaan vappujulistus ja uuden vuoden tervehdys.

Suursodan aiheuttamia toimenpiteitä.- Syyskuun alkupuolella lähetti Ptk puoluejärjestöille kiertokirjeen, jossa annettiin ohjeita varustautumisesta syttyneen sodan aiheuttamiin uusiin olosuhteisiin, m.m. työttömyyskysymyksen oikealla tavalla hoitamisesta sekä palkkausolojen järjestämisestä. Lisäksi huomautettiin järjestäytymisen välttämättömyydestä varsinkin silloin edessä olleiden poikkeuksellisten olosuhteiden vuoksi.

Siirtoväen avustamiseksi Ptk myönsi 15 päivänä marraskuuta Sos.-dem. Työläisnaisliitolle 10.000 mk.

Valtioneuvoston tiedoituskeskus.- Valtioneuvoston asetettua tiedoituskeskukseen erikoisen neuvottelukunnan ja pyydettyä sen jäseneksi m.m. päätoimittaja Eino Kilpeä, Ptk merkitsi 15 päivänä marraskuuta pöytäkirjaansa, ettei sillä ollut mitään muistuttamista tätä vastaan.

Asevelvollisten käyminen työväentaloissa.- Tammikuun 13 päivänä puoluesihteeri ilmoitti käyneensä parin eduskunta-

ryhmämme jäsenen kanssa puhumassa puolustusministerille niistä mielivaltaisuuksista, joiden alaisiksi asevelvolliset olivat eräillä paikkakunnilla joutuneet, kun heitä oli kielletty käymästä työväentaloissa järjestetyissä juhlatilaisuuksissa. Sen lisäksi oli puoluesihteerin jättänyt asiasta myös kirjallisen selostuksen puolustusministerille.

Yhdistysten lahjaverojuttu.- Kun Korkein Hallinto-oikeus oli antanut ennakkopäätöksen, jonka mukaan Jalasjärven Sos.-dem. Työväenyhdistys oli katsottu velvolliseksi suorittamaan lahjaveroa lakkautetulta yhdistykseltä saamastaan omaisuudesta, ryhdyttiin lakia tulkitsemaan niin, että jokainen yhdistys, joka lakkautetun yhdistyksen sääntöjen perusteella oli oikeutettu perimään sen omaisuuden, oli katsottava lahjaverolain alaiseksi. Koska tällainen laintulkinta oli omiaan aiheuttamaan useille yhdistyksillemme huomattavia taloudellisia rasituksia, Ptk käsitteli asiaa 27 päivänä tammikuuta sekä valtuutti Puoluetoimiston harkitsemaan, mitä asiassa oli tehtävä. Sitten ryhdyttiinkin asiassa hallituksen toimesta epäkohtaa korjaamaan esittämällä eduskunnalle asiaa koskeva esitys. Kun se ei kuitenkaan maalaisliiton rakoilemisen vuoksi voinut tulla hyväksytyksi, hallitus peruutti esityksen ja asia toistaiseksi siis raukesi. Sen jälkeen on hyvin monelle yhdistyksellemme pantu maksettavaksi sanottua lahjaveroa. Verolautakuntien päätöksistä on kuitenkin ptk:n toimesta edelleen valitettu.

Kustannus-Oy. Kansanvalta.- Ptk:n antamien evästysten mukaisesti valittiin Kustannus-Oy. Kansanvallan varsinaisessa yhtiökokouksessa 12 päivänä toukokuuta erovuoroisista vakinaisista jäsenistä uudelleen Väinö V. Salovaara sekä pitkäaikaisesti sairaana olleen Hannes Ryömän tilalle Kaarlo Harvala. Varajäseneksi valittiin uudelleen Kalle Kukkonen sekä tilintarkastajiksi entiset tilintarkastajat T.H. Vilppula ja A. Sirjola sekä varatilintarkastajiksi niinikään entiset Toivo Salmio ja Maria Sinisalo.

Työväentalojen vapauttaminen majoituksesta.- Sen johdosta, että useat työväentalot olivat sotilasmajoituksessa, mikä seikka aiheutti häittoa yhdistysten toiminnalle, Ptk käsitteli asiaa marraskuun 22 päivänä sekä pyysi Väinö Tanneria ja Väinö V. Salovaaraa vaikuttamaan hallituksessa siihen suuntaan, että ainakin kaikki ne talot, joita ei välttämättä tarvittu majoitukseen, olisi viipymättä siitä vapautettava.

Puolueen keskuselimet.

=====

Puolueneuvosto.- Toukokuussa pidetyssä puoluekokouksessa valittiin neuvoston jäseniksi seuraavat henkilöt: Uudenmaan l. vp:stä Juho Lanto, Jalmari Vuorinen ja Muisto Ilomäki sekä varalle J.A. Lehtinen, E. Lehtinen ja Kalle Laakso; Turun l. etel. vp:stä M.E. Lehtinen ja varalle August Rainio; Turun l. pohj. vp:stä Vihtori Fallila ja Valter Kuusela sekä varalle Fanny Ahlfors ja Frans Ristimäki; Hämeen l. etel. vp:stä Teofilus Kaivos ja Emil Sepälä sekä varalle Hemming Arjavirta ja Topias Kilpi; Hämeen l. pohj. vp:stä Toivo Rainio ja S.E. Mäkinen sekä varalle Artturi Vasama ja E. Vesanen; Viipurin l. länt. vp:stä J.F. Aalto ja Urho Lappalainen sekä varalle Emil Kerman ja Juho Pyy; Viipurin l. it. vp:stä Rikhard Nurminen ja varalle Jussi Raatikainen; Mikkelin l. vp:stä V. Paavilainen ja varalle J.V. Lötjönen; Kuopion l. länt. vp:stä Yrjö Nurmi ja varalle Väinö Kilpiö; Kuopion l. it. vp:stä Antti Juho Kosonen ja varalle Johannes Kärkkäinen; Vaasan l. et. vp:stä Emil Sinervä ja Kaarlo Hämäläinen sekä varalle Viljo Autio ja Paavo Huttunen; Vaasan l. etel. vp:stä Eino Ilkka ja varalle Viljo Vuorinen; Vaasan l. pohj. vp:stä Kalle Palm ja Varalle V.A. Lahti; Oulun l. vp:stä Kusti Kaukovaara ja varalle Aug. Rytönen; Lapin l. vp:stä Olavi Kekäläinen ja varalle Evert Järvi; Suomen Ruotsalaisesta Työväenliitosta Albert Lassila ja varalle Fritiof Sundqvist.

Puolueneuvosto on kertomusvuoden aikana kokoontunut 2 kertaa, nim. huhtikuun 4 ja marraskuun 26 päivinä. Edellisessä kokouksessa käsiteltiin sääntömääräisten asiain lisäksi yleispoliittista tilannetta, josta antoi selostuksen J.W. Keto, sekä erinäisiä puoluejärjestöjen lainan takausta sekä lakkautettujen yhdistysten omaisuuksia koskevia asioita. Jälkimmäisessä kokouksessa käsiteltiin m.m. Väinö Tannerin alustuksen pohjalla yleis- ja sisäpoliittista tilannetta sekä puoluesihteerin alustuksen pohjalla puolueen sisäistä toimintaa. Ptk:n ehdotuksesta Puolueneuvosto hyväksyi julkaistavaksi erikoisen julkilausuman, jossa lähinnä koskeltiin Suomen ja Neuvostoliiton välisiä suhteita sekä uhkaavaa sodanvaaraa. Lisäksi selosti V.V. Salovaara silloin vallinnutta työtilannetta ja hallituksen suunnitelmia työttömyyden torjumiseksi, minkä alustuksen johdosta myös keskusteltiin.

Puoluetoimikunta.- Toukokuun 18-20 päivinä pidetyssä puoluekokouksessa valittiin Ptk:n vakinaisiksi jäseniksi: puheenjohtajaksi Kaarlo Harvala, puoluesihteeriksi Aleksi Aaltonen sekä muiksi vakinaisiksi jäseniksi Väinö Tanner, Mauno Pekkala, J.W. Keto, K.H. Wiik, Väinö V. Salovaara, Sylvi-Kyllikki Kilpi ja Gunnar Andersson sekä varajäseniksi

Johan Helo, Rafael Paasio ja August Kuusisto. Ptk on kertomusvuoden aikana kokoontunut 24 kertaa, joista kokouksista on entisen Ptk:n aikana pidetty 8. Kokouksiin ovat Ptk:n jäsenet ja varajäsenet sekä Suomen Sosialidemokraatin päätoimittaja ja järjestösihteeri osallistuneet seuraavasti: Aaltonen 24 kokoukseen, Harvala 23, Andersson 22, Keto 21, Wiik 20, Tanner 19, Pekkala 18, Paasio 16, Salovaara ja Helo 14, Sylvi-Kyllikki Kilpi 13, Kukkonen ja Kuusisto 8, Sillanpää 5 ja Huttunen 4 kokoukseen. Päätoimittaja Kilpi on ollut läsnä 10 kokouksessa ja järjestösihteeri Lehmus 13 kokouksessa.

Kokouksessa käsitellyistä asioista on pöytäkirjaan merkitty 230 pykälää.

Puoluetöimiston henkilökunta.- Puoluetöimiston henkilökunnassa tapahtui vuoden varrella sellainen muutos, että rva Lyyli Ingberg, joka oli ollut puolueen palveluksessa jo 15 vuotta, erosi yksityisasiaain vuoksi puolueen palveluksesta elokuun alusta. Hänen tilalleen otettiin syyskuun alusta rva Meri Wiest. Järjestösihteeri Lehmus joutui kertomusvuoden aikana olemaan ylimääräisissä kertausharjoituksissa ensin huhtikuun ja sitten uudelleen syyskuun alusta lähtien.

Puoluetöimistosta v.1939 lähetetyt kirjeet:

Arpa-asiat	346 kpl
Järjestötoiminta	6.113 "
Kansainväl. kirjeenvaihto	22 "
Kunnallisasiat	590 "
Kustannustoiminta	2.547 "
Laina-asiat	42 "
Lakiasiat	14 "
Rekisteröimisasiat	234 "
Sekalaiset asiat	33 "
Työväentalo- ym. omais.as.	125 "
Vaaliasiat	6.082 "
Valistustyö	671 "
	16.819 kpl

Puoluetöimistossa v.1939 hoidettu virastoasioita: Rekisteröimisasioita 400, anomuksia y.m. 37 sekä valituksia 18, yhteensä 455.

Kirjeenvaihtoa esittäviin lukuihin eivät sisälly puolueen julkaisujen mainostusta koskevat lehtiset eivätkä asiamiehille lähetetyt asiamiesehdot. Valitusten suhteen on huomautettava, että kirjallisten valitusten lisäksi on tehty useita valituksia ja kanteluja myös suullisesti eri viranomaisille.

K e r t o m u s

Sosialidemokraattisen pienviljelijäin neuvottelukunnan
toiminnasta v. 1939.

Entiseen tapaan on Sosialidemokraattinen pienviljelijäin neuvottelukunta vuoden 1939 aikana toiminut muiden puolue-elinten apuna maatalouspoliittisten asiain hoitamisessa puolueen piirissä.

Edellisen vuoden marraskuun 19-20 pnä neuvottelukunnan ja puolue toimikunnan yhteistoiminnassa järjestämien pienviljelijäpäivien ehdotuksen mukaisesti

neuvottelukunnan kokoonpano v.1939

on ollut seuraava:

Mauno Pekkala, Helsingistä;
Eeno Pusa, Viipurin mls-k:sta;
Jalmari Linna, Lohjalta;
Frans Mustasilta, Hämeenkyröstä;
Otto Marttila, Janakkalasta;
Ernest Sainio, Nurmijärveltä;
Hilma Koivulahhti-Lehto, Virroilta;
Toivo Halonen, Säämingistä;
Walfrid Eskola, Jämsästä;
Jalmari Väisänen, Pielisjärveltä;
Antti Meriläinen, Sotkamosta;
Emil Jokinen, Perniöstä;
Matti Lepistö, Toholammilta;
Yrjö Welling, Kirvusta ja
Viljo Rantala, Punkalaitumelta.

Neuvottelukunnan puheenjohtajana on edelleen toiminut pääjohtaja Mauno Pekkala Helsingistä ja varapuheenjohtajana maanviljelijä E. Pusa Viipurin maalaiskunnasta. Neuvottelukunnan sihteerinä on toiminut edelleen toimittaja Helmer Lehti Helsingistä.

Työvaliokuntaan ovat puheenjohtajien ja

sihteerin lisäksi kuuluneet neuvottelukunnan jäsenet Otto Marttila, Jalmari Linna, Toivo Halonen ja Yrjö Welling.

Neuvottelukunnan kokoukset.

Kertomusvuoden aikana neuvottelukunta piti k a k s i k o k o u s t a.

Ensimmäinen kokous pidettiin helmikuun 5 p n ä Eduskuntatalossa Helsingissä. Saapuvilla olivat miltei kaikki neuvottelukunnan jäsenet.

Kokouksessa hyväksyttiin vuosikertomus edelliseltä toimivuodelta, minkä ohessa sihteeri esitti selostuksen 19-20 p n ä marraskuuta edellisenä vuotena Helsingin Työväentalossa pidetyistä pienviljelijäpäivistä, jotka olivat joka suhteessa erinomaisen onnistuneet. Päiviä koskeva erikoispöytäkirja ja julkaisu päätettiin ottaa liitteenä neuvottelukunnan vuoden 1939 pöytäkirjoihin.

Käsiteltiin pienviljelijäpäivien periaatteissa hyväksymät ponsilauseimat, jotka ponsivaliokunta lykkäsi muodollista viimeistelyä ja julkaisemista varten neuvottelukunnan työvaliokunnalle, joka puheenjohtajan ja sihteerin yhteistoiminnalla oli laatinut ponnet esitettynä asuun. Ponnet päätettiin julkaista esitelmien yhteydessä sen jälkeen kuin puheenjohtaja ja sihteeri olivat muutamia muodollisia kohtia eräissä ponsissa vielä tarkistaneet.

Kokous käsitteli sihteerin esityksen pohjalla pienviljelijäpäivien järjestämistä Ouluun keväällä 1939, mille hankkeelle alkusysäys oli annettu maakunnasta ja mikä joutui neuvottelukunnan käsiteltäväksi puoluetöimiston aloitteesta. Kokous päätti, että neuvottelukunta osallistuu päivien järjestämiseen ennen kaikkea antamalla avustusta ohjelman valmistamisessa ja suorittamisessa. Asian käytännöllinen hoitaminen annettiin sihteerin tehtäväksi. Päätettiin, että neuvottelukunnan taholta ainakin puheenjohtaja ja sihteeri pitävät päivillä yhden tai useampia alustuksia.

Käsiteltiin Parkanon asutustilallisten ja maatalousministeriön asutusasiain osaston välille syntynyttä riitakysymystä asutustilallisten metsärahan suorittamisesta valtiolle. Asia oli joutunut neuvottelukunnan kanssa kosketukseen siten, että Turun läänin pohjoisen vaalipiirin sd. piiritoimisto oli pyytänyt sihteeri Lehteä käymään Parkanossa selostamassa asu-

tustilallisille metsärahaan perimiskysymystä, missä asutustilallisille esitettyihin vaatimuksiin nähden oli nk. yli-ruurilaisten toimesta vedetty sos.-dem. puolue osa-"syylliseksi". Sihteeri oli asutustilallisille selostanut lähinnä asian oikeudellista puolta ja lausunut käsityksensä, että asutustilalliset oli houkuteltu kantelutielle ennen kaikkea ylliruurilaisten poliittisen keinottelun merkeissä.

Kokous hyväksyi sihteerin toimennpiteet, joihin hän oli ryhtynyt neuvoteltuaan asiassa puheenjohtajan kanssa. Samalla kuitenkin päätettiin, että asiasta ei tarpeettomasti pidetä ääntä julkisuudessa, koska sellaisesta ei olisi mitään etua puolueelle.

Kokouksessa oli myös esillä kysymys margariinin käytön supistamisesta, minkä kysymyksen pohjusti E. Pusa. Alustaja piti margariinin käytön supistamista tärkeänä ennen kaikkea siksi, että sitä tietä saataisiin maalaisvoin menekki ja hinta paranemaan, millä seikalla olisi erittäinkin syrjäseutujen pienviljelijöille merkitystä. Samassa yhteydessä hän piti myöskin tärkeänä selvittää, mitä mahdollisuuksia olisi luonnonvoin alihintaan myymiseen varattomille, suurperheisille kuluttajatalouksille.

Laajan keskustelun jälkeen neuvottelukunta katsoi, että asiaa ei ole muuta tietä, eikä myöskään Pusan alustuksessa kyllin tyhjentävästi selvitetty, joten kokous kehoitti Pusa hankkimaan asiaan täydellisemmän selvityksen ja tuomaan sen esille jossakin myöhemmässä neuvottelukunnan kokouksessa.

Kokouksen lopettajaispuheessa kiinnitti Pusa huomiota edessä olevaan vaalitoimintaan, korostaen sitä, että neuvottelukunnan jäsenten on tehtävä voitavansa myötävaikuttaakseen vaalien menestykselliseen tulokseen.

Neuvottelukunnan syyskokous

pidettiin Eduskuntatalossa Helsingissä syyskuun 3 p n ä. Tällöinkin olivat miltei kaikki neuvottelukunnan jäsenet saapuvilla.

Avauspuheessaan Pekkala kiinnitti huomiota eduskuntavaalien tulokseen, pitäen sitä puolueen edustajaluvun kannalta tyydyttävänä, mutta puolueen pienviljelijäedustuksen kannalta heikompana, koska useat ansioituneet pienviljelijäehdokkaat ja entiset edustajat olivat jääneet valitsematta.

Asiassa syntyi laaja keskustelu, jonka tuloksena neuvottelukunta päätti saattaa myöhemmin puolutoimikunnan tietoon neuvottelukunnan käsityksen vaalien tuloksesta ja niihin vaikuttaneista syistä.

Lehti selosti kokoukselle Oulussa huhtikuun 22 - 23 päivinä pidettyjä pienviljelijäpäiviä, todeten ne muuten joka suhteessa hyvin onnistuneiksi, paitsi että osanottajamäärä oli jäänyt pienenalaiseksi, kun ei puolutoimikunnan eikä piiritoimikunnan taholta oltu katsottu voitavan osallistua paikallisjärjestöjen edustajain matkakustannuksien suorittamiseen. Selosti päivillä pidettyjä esitelmiä, joita olivat pitäneet:

kansanedustaja Antti Meriläinen aiheesta "Pohjois-Suomen ja Lapin taloudelliset olot ja niiden kehitysmahdollisuudet";

johtaja Edv. Huttunen aiheesta "Kansaneläkelaitos ja sen suhde pienviljelijäin taloudellisiin ja yhteiskunnallisiin etuihin";

toimittaja Helmer Lehti aiheesta "Pienviljelijäin ja palkkatyöläisten taloudelliset ja talouspoliittiset etusuhteet";

samoin toimittaja Lehti aiheesta "Työväenlehtien taloudellisten asiain toimintatapa ja lehdistön levikin merkitys";

pääjohtaja Mauno Pekkala aiheesta "Sosialidemokraattisen puolueen maatalouspolitiikka, eduskuntatyön osuus siinä ja pienviljelijäin neuvottelukunnan osuus tämän politiikan hoitamisessa" (Pekkalen ollessa estettynä tilaisuuteen saapumasta esitelmän luki kansanedustaja Jalmari Väisänen);

kansanedustaja Valfrid Eskola aiheesta "Asutustoiminta ja asutustilallisten arvometsäkysymys", sekä

pääjohtaja Pekkala aiheesta "Pienviljelijäin lähiaikojen poliittiset päämäärät ja niiden tavoittelu eduskuntavaalien kautta" (Luki piirisihteeri V. Nenola).

Lisäksi oli ohjelmassa piiritoimikunnan puheenjohtajan

Kaukovaaran selostus vaalitoiminnan järjestelystä Oulun ja Lapin piireissä sekä

piirisihteeri V. Nenosen lopettajaispuhe.

Neuvottelukunnan kokous lausui päivien johdosta hyväksymisensä ja päätti, että kokousselostus alustuksien pensineen otetaan liitteenä neuvottelukunnan tämän kokouksen pöytäkirjaan.

Asutuslaissa olevia puutteellisuuksia käsitteli kokous Valfrid Eskolan alustuksen perusteella, päättäen, että Eskolan on yhdessä Jokisen ja Lepistön kanssa kehitettävä asiaa edelleen ja tuotava se sopivana ajankohtana neuvottelukunnan käsiteltäväksi.

Mustasilan esitettyä, että eduskunnalle olisi jätettävä toivomusaloite kääpiötiiallisten laidunkysymyksen kaikinpuoliseksi selvittämiseksi, neuvottelukunta päätti puoltaa tämänlaisen aloitteen jättämistä, antaen asian käytännöllisen hoitamisen Mustasilan, Rantalan ja Halosen tehtäväksi.

Uudisviljelys- ja laidunraivausvarojen korottamista tarkoittavan Mustasilan esityksen johdosta neuvottelukunta päätti, että tällä kertaa ei asiasta tehdä aloitetta, mutta että sensijaan pienviljelijöille lehdistössä selostetaan palkkioiden saantimahdollisuuksia.

Metsätyöpalkkatarkkailun tehostamiseen tähtäävän Lepistön aloitteen johdosta neuvottelukunta päätti puoltaa asiaa koskevan aloitteen jättämistä eduskunnalle ja antoi asian edelleen kehittämisen Lepistön tehtäväksi.

Rantalan esittämän, maaseudun vähävaraisten asunto-olojen parantamiseen tähtäävän toiminnan tehostamista koskevan selostuksen johdosta neuvottelukunta päätti puoltaa aloitetta suuremman määrärahan saamiseksi tarkoitukseen. Rahan määrän suuruus, samoin kuin muut aloitteen yhteydessä olevat yksityisyydet jätettiin Rantalan harkinnasta ja hänen käsiensä neuvottelujen tuloksesta riippuvaiseksi.

Puutarhatuotannon ja tuote-

markkinain parantamista tarkoittavan Jokisen lausunnon johdosta neuvottelukunta päätti kehoittaa Linnaa tekemään sellaisen aloitteen, mikä nykyoloissa on tarkoituksenmukaisin.

Mustasilta ilmoitti olevansa halukas esittämään asianomaisen hallituksen jäsenen vastattavaksi kyselyn hallituksen kannasta eräiden, lähinnä tontinvuokraajain kannalta haitallisten puutteellisuuden asutuslaista poistamiseen näiden. Neuvottelukunta päätti antaa puoltolauseensa sanotunlaisen kyselyn tekemiseen.

Halonen piti tärkeänä, että neuvottelukunta myötävaikuttaisi sen seikan selvittämiseen, missä määrin vientipalkkiovaroja voitaisiin vähentää ja voita jakaa alihintaan varattomille kuluttajille. Neuvottelukunta päätti kehoittaa ravintorasvakomiteassa työskentelevää sihteeriiän, toimittaja Lehteä ottamaan esitetyt ajatukset huomionsa.

Sainio esitti käsityksenään, että kyläteiden ottaminen valti-
on haltuun olisi ainoa keino näiden teiden kunnolliseksi saattamiseen, mistä olisi etua m.m. pienviljelijäin yhteisten koneiden käytölle. Keskustelun jälkeen neuvottelukunta päätti, että ajankohta ei nyt ole sopiva muuhun toimenpiteeseen, kuin siihen, että koetetaan yleisen mielipiteen voimalla painostaa tiekarhujen käytön yleistämistä ja helpottamista kyläteiden kunnossapidämiseksi.

Sota-aajan maatalouden ratkaistavaksi todennäköisesti asettamia uusia kysymyksiä koskevan Pusan lausunnon johdosta neuvottelukunta päätti, että kun vielä ei voida nähdä, minkälaiseksi olot tulevat kehittymään, ei asia tällä hetkellä anna neuvottelukunnan taholta aihetta toimenpiteisiin.

Pusan alustettua kysymyksen kansaneläkelaitoksen mahdollisuuksista maatalouden rahoittamiseen ja selostettua rahoittajaelimiä, mainiten, että Maakiinteistöpankki on näiden rahojen tarkoituksenmukaisin ja paras jakaja, päätti kokous laajahkon keskustelun jälkeen, että neuvottelukunta lykkää kiinteän päätöksen teon asiassa tuonnemmaksi, koska sota-aika saattaa olennaisesti muuttaa m.m. kansaneläkelaitoksen toimintamahdollisuuksia.

Sihteeri ilmoitti pöytäkirjaan merkittäväksi, että neuvottelukunnan jäsenen osallistuminen vaalivalmistustoitintaan oli ollut eri piireissä varsin vilkas ja että m.m. sihteeri oli lähes 6 viikon ajan kierrellyt vaalivalistusmatkoilla (ollen samalla itse ehdokkaana). Samoin hän ilmoitti, että Helsingin pienviljelijäpäivien alustukset ja esitelmät sekä päätöslauselmat sisältävää laajahkoa kirjasta oli levitetty runsaasti vaalivalistajille ja jonkin verran muillekin.

Työvaliokunnan toiminta

rajoittui kertomusvuonna puheenjohtajan ja sihteerin keskiin, sinänsä lukuisiin puhelimitse käytyihin ja muunlaisiin neuvotteluihin ja näiden puheenjohtajalle ja sihteerille aiheuttamien toimenpiteiden toteuttamiseen.

Työväenlehtien avustaminen.

Neuvottelukunta on tämänkin kertomusvuoden aikana voimakkaasti avustanut puoluelehdistöä, etenkin siten, että sihteeri on lähettänyt viikottain useita maatalousteknillisiä, maatalouspoliittisia ja yleisiä talouspoliittisia kirjoituksia TST:n välityksellä puoluelehdille. Enimmät näistä kirjoituksista on julkaistu pääkirjoituksina tai muuten huomattavalla paikalla miltei kaikissa puolueen lehdissä. Myöskin neuvottelukunnan puheenjohtaja sekä useat jäsenet ovat lähettäneet lehdille huomattavan joukon pienviljelijöitä koskevia kysymyksiä käsitteleviä kirjoituksia.

Neuvottelukunnan talous

on puheenaolevana kertomusvuotena, niinkuin aina ennenkin, hoidettu puoluetoimiston taholta.

Helsingissä, helmikuun 25 pnä 1940.

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PIENVILJELIJÄIN
NEUVOTTELUKUNTA

Mauno Pekkala Helmer Lehti
puheenjohtaja sihteeri

Lähte n:o 4.

SOS.-DEM. PUOLUEEN TILINPÄÄTÖS 31/12-1939.

T u l o s t a s e.

T u l o t:

Puoluejäsenmaksujentili	259.240:25
Ylimäär. jäsenmaksujentili	151.447:-
Lisämaksuntili	9.808:60
Kevättervehdyksentili	11.690:30
Vappumerkintili	48.894:55
Kustannustoiminnantili	20.766:60
Välitystili	131.684:40
Kiinteistönhoitotili	185.250:16
Tietotoimistontili	5.064:40
Järjestötyöntili	3.765:30
Korko- ja osinkotili:	
korkotuloja	37.316:20
Kust.Oy Kansanv.	55.200:-
Poistettujen saatavien tili	1.000:-
	921.127:76
Tappioksi	382.076:19
	1.303.203:95
	=====

M e n o t:

Kulunkitili	37.098:25
Käyttövarojentili	41.727:50
Palkkatili	291.750:-
Valistus- ja matkakustannustentili	87.116:55
Vaalikustannustentili	330.912:55
Kunnallisvaalikustannustentili	43.554:60
Puoluekokouksentili	156.855:80
Puolueneuvostontili	16.809:50
Pienviljelijäin neuvotteluk.tili	1.581:-
Ulkomaisten asiain-tili	79.651:70
Työväen Kalenterin-tili	83.014:70
Avustustentili	45.000:-
Työväen Arkiston-tili	22.000:-
Työväentalojen tukemisrahast.tili	3.036:-
Kansaneläkelaitoksentili	4.311:-
Poistojentili	58.784:80
	1.303.203:95
	=====

O m a i s u u s t a s e .

V a r a t :

Kassatili	259.690:29
Pankkitili	966.345:30
Henkilötili	88.870:86
Tietotoimistontili	31.177:15
Työvään Kalenterin-tili	16.367:75
Kustannustoiminnantili	1:-
Välitystili	100:-
Osakkeidentili	50.000:-
Kalustotili	100:-
Vieraiden velkakirjojentili	16.000:-
Kiinteimistöntili	1.250.000:-
Työvään Arkiston-tili	7.319:-
	2.685.971:35
	=====

V e l a t :

Henkilötili	553.865:38
Ulkomaisten asiain tili	35.181:75
Mimmi Lähteenojan rahastontili	53.365:80
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö	
Suomi	801.349:17
Helsingin Työvään Säästöpankki	400.000:-
Toimintansa lopettaneiden yh-	
distysten tili	120.989:95
Asiamiestentili	8.759:55
Valistus- ja vaalirahastontili	400.000:-
Kiinteimistön uudistamisrahas-	
ton tili	200.000:-
	2.573.511:60
Pääomatili	112.459:75
	2.685.971:35
	=====

TLINTARKASTUSLAUSUNTO

Valittuina tarkastamaan Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen r.y. tilejä ja hallintoa vuodelta 1939 olemme tehtävän suorittaneet ja annamme sen johdosta seuraavan lausunnon:

Tilinavaus tilikauden alussa oli oikea.

Kirjanpito on järjestetty tarkoituksenmukaisesti sekä huolella hoidettu ja perustuivat tulojen ja menojen kirjaukset hyväksyttäviin tilitodisteisiin.

Käteiset rahavarat, jotka laskimme tarkastuksen aikana, vastasivat rahatilin eroitusta. Samoin havaitsimme pankkitilien saldot tarkastustilaisuudessa kirjanpitoa vastaaviksi.

Kiinteistö, arvopaperit, obligatiot ja osakkeet sekä varastot vastasivat niille tilinpäätökseen merkittyjä arvoja ja ovat riittävästi palovakuutetut.

Tilinpäätös on oikein laadittu.

Kun tarkastuksessa emme ole havainneet mitään aihetta huomautuksiin ja kun muutoinkin olemme saaneet sen käsityksen, että asioita on hoidettu huolellisesti, ehdotamme;

että tilinpäätös vahvistetaan ja

että asianomaisille tilivelvollisille myönnetään vastuuvapaus vuodelta 1939.

Helsingissä, maaliskuun 30 p:nä 1940.

Tapani U s k i

Matti T u r k i a

T.H. W i l p p u l a.

Lähte n:o 5.

E H D O T U S

SOS.-DEM. PUOLUEEN TULO- JA MENOARVIOKSI V:LLE 1940.

T u l o j a:

Puoluejäsenmaksuja 25.000 jäs. á 9/-	225.000:-
Lisämaksuntili	5.000:-
Kiinteistönhoitotilin ylijäämä	125.000:-
Kalenterijulkaisuista	75.000:-
Kevättervehdyksestä ja vappumerkistä	25.000:-
Korkotilin eroitus	20.000:-
Sekalaisia tuloja	50.000:-

525.000:-

Valistus- ja vaalirahaston tililtä	200.000:-
käytetään	47.000:-

mk 772.000:-

=====

M e n o j a:

Palkkojentili	310.000:-
Kulunkitili	60.000:-
Valistus- ja matkakustannustentili	125.000:-
Kunnallisvaalikustannustentili	75.000:-
Ulkomaisten asiain-tili	90.000:-
Puolueneuvostontili	17.000:-
Pienviljelijäin neuvottelukunnan-tili	5.000:-
Työväen Arkiston-tili	40.000:-
Käyttövarojentili	40.000:-
Sekalaisia kuluja	10.000:-

mk 772.000:-

=====

TST:n TULO- JA MENOARVIO 1/3 1940 - 28/2 1941.

T u l o j a:

Lehdiltä	211.200:-
Avustuksia eri järjestöiltä	36.000:-
" muualta	37.000:-
mk	284.600:-
	=====

M e n o j a:

Palkat	160.000:-
Avustajat	56.000:-
Kuvitus	16.000:-
Sekal. aineisto ja välineet	20.000:-
Postitus	3.600:-
Sekalaisia kuluja (vuokra, siivous, valo, puhelin, y.m.)	29.000:-
mk	284.600:-
	=====

Lehtien kuukausisuoritukset.

	v.1940	v.1939
Eteenpäin	900:-	900:-
Hämeen Kansa	850:-	850:-
Kansan Lehti	3.700:-	3.700:-
Pohjanmaan Kansa	850:-	850:-
Pohjolan Työ	1.000:-	1.000:-
Savon Työmies	850:-	850:-
Sosialisti	1.750:-	1.750:-
S. Sosialidemokraatti	4.200:-	4.200:-
Uusi Aika	1.100:-	1.100:-
Työn Voima	1.550:-	1.550:-
Vapaus	850:-	850:-
Kansan Työ	--	3.400:-
Kansan Voima	--	850:-
mk	17.600:-	21.850:-
	=====	

(Ministeri Väinö Tannerin puhe sos.-dem. puolueeneuvoston kokouksessa 7.4.1940.)

Viime puolueeneuvoston kokouksessa annettiin julistus siitä kysymyksestä, joka muodosti pääasian, nim. neuvotteluista Neuvostoliiton kanssa, jossa mainitaan seuraavin sanoin: Suomen hallitus on näissä neuvotteluissa omaksunut kannan, jonka mukaan naapurimaalle tärkeistä asioista pyritään rauhallisesti ja sovinnollisessa mielessä keskustelemaan ottamalla huomioon sen kohtuullisina pidettävät toivomukset, mutta kuitenkin tinkimättä Suomen itsenäisyyden asettamista vaatimuksista ja Suomen elineduista. Erikoisesti on tällöin korostettu Suomen puolueettomuuspolitiikan välttämättömyyttä. Tämä kanta on puolueeneuvoston mielestä kestävä ja selvä. Puolueenuevosto korostaa sen vuoksi maan itsemääräämisoikeuteen perustuvan puolueettomuuspolitiikan jatkamisen tähdellisyyttä. Ja edelleen sanottiin, että puolueenuevosto on vakuuttunut siitä, että maan työväestö hyväksyy tämän politiikan eikä anna kannatustaan niille, jotka pyrkivät harjoittamaan maamme itsenäisyyttä vaarantavaa politiikkaa. Tämä päätöslauselma antoi aiheen minulle, joka silloinkin jouduin alustamaan tämän kysymyksen, keskustelun lopussa todeta, että puolueenuevosto yhtyi puoluetolimikunnan kannanottoon, mikä myös oli maan hallituksen kanta, nim. että Suomi ei ole luovuttava mitään, mikä uhkaa maan itsenäisyyttä ja turvallisuutta, samalla kun aseellista selkkausta, mikäli mahdollista, on vältettävä ja solmu on pyrittävä aukaisemaan rauhallisesti. Tämä oli se kanta, joka puolueenuevostolla ja myöskin aikaisemmin puoluetolimikunnalla oli viime syksynä, ja sen kannan mukaisesti pyrittiin asioita saamaan ratkaisuun. Valitettavasti me emme kuitenkaan tässä maassa saaneet toimia näiden päätöslauselmien mukaan. Ei kestänyt kuin nelisen päivää, kun itäinen naapurimaamme pani hyökkäyksensä käyntiin sekä maalta, mereltä että ilmasta. Näennäisen aiheen - verukkeen - tämän sodan alkamiseen Neuvostoliitto sai eräällä provosoidulla teolla, eräällä sen omasta toimesta alkuunpannalla tapahtumalla Mainilan kylässä rajan toisella puolen. Tämä hyökkäys Suomeen alkoi 30 päivänä marraskuuta, siis neljä päivää puolueenuevoston kokouksen jälkeen. Sinä päivänä me heräsimme huomaamaan, että kaikki se, mitä me olimme edellyttäneet tapah-

tumien kulusta, oli perustunut liikaan hyväuskoisuuteen naapurimaan tarkoituksista ja myös hyväuskoisuuteen niiden sopimusten pätevyydestä, joita naapurimme kanssa oli tehty. Silloin havaittiin, että oli korkea aika koettaa saada sovinto syntymään Neuvostoliiton kanssa huolimatta siitä, että tämä oli alkanut sodankäynnin.

Samana päivänä, jolloin tämä hyökkäys tapahtui, kutsuttiin puolueemme eduskuntaryhmä kiireellisesti koolle neuvottelemaan tapahtumain johdosta. Wiik jo mainitsi, että se istunto tapahtui tässä huoneessa, joka oli jo silloin täysin pimennettynä. Silloin selostettiin sen päivän tilannetta ja ehdotettiin, että sosialidemokraattinen ryhmä kutsuisi edustajansa pois silloisesta hallituksesta, jotta siten saataisiin mahdollisuus muodostaa uusi hallitus, jossa ainakin ne henkilöt, jotka näkyvimmin olivat edustaneet syksyn politiikkaa, joutuisivat syrjään. Sosialidemokraattinen ryhmä päättikin tämän mukaisesti. Ja sen jälkeen tapahtumat kehittyivät samana päivänä ja seuraavana päivänä sangen dramaattisella vauhdilla. Eduskunta kutsuttiin koolle samana iltana. Ja kun tämä talo tuntui vaaralliselta, kokoonnuttiin Vallilan työväentalolle. Siellä annettiin selostus neuvottelujen kulusta kaikkine yksityiskohtineen ja eduskunta, hyväksyen yksimielisesti hallituksen siihenastisen politiikan, antoi luottamuslauseensa hallitukselle. Vasta tämän jälkeen minä puolestani ilmoitin pääministeri Cajanderille, että sosialidemokraattinen ryhmä vaatii miehensä pois ja että hänen olisi siitä vedettävä johtopäätöksensä ja jätettävä samana iltana hallituksen eropyyntö. Hän mukautuikin tähän ilman muuta. Vallilan työväentalolla pidettiin hallituksen viimeinen istunto, jossa päätettiin vielä samana yönä jättää tasavallan presidentille eropyyntö. Seuraavan päivän tehtäväksi jäi hankkia maalle uusi hallitus. Painostamalla Suomen Pankin pääjohtaja Rytiä saatiin hänet suostumaan muodostamaan hallitus, ja se voikin tapahtua muutaman tunnin kuluessa etupäässä käyttämällä siihen entisen hallituksen jäsenistä suurimman osan ja täyttämällä eräitä avoimiksi joutuvia paikkoja uusilla henkilöillä. Tämä hallitus otti päätehtäväkseen pyrkiä mahdollisimman nopeasti ja mahdollisimman kunniallisilla ehdoilla rauhaan Neuvostoliiton kanssa. Siltä varalta, että tällainen rauhaan pyrkiminen ei tulisi onnistumaan, oli tietysti hallituksen tehtävänä käydä sotaa niin kovasti kuin siihen suinkin meidän mahdollisuutemme tarjosivat tilaisuuden.

Näitä rauhanpyrkimyksiä esiintyikin ensimmäisillä viikoilla useammassa yhteydessä. Ensinnäkin Yhdysvaltain presidentti Roosevelt tarjosi välitystään jo ensimmäisinä sotapäivinä. Suomen hallitus hyväksyi ilman muuta välitysehdotuksen, mutta Neuvostoliiton hallitus sen hylkäsi. Ensimmäisessä istunnossaan uusi hallitus päätti kääntyä Ruotsin hallituksen puoleen pyytäen sitä tämän jälkeen ryhtymään välitystoimintaan. Ruotsin hallitus suostuikin siihen, mutta Moskovasta vastattiin jälleen kielteisesti. Seuraava toimenpide oli heti joulukuun alussa kääntyä Kansainliiton puoleen, yrittää senkin vaikutusvaltaa käyttää hyväkseen tämän konfliktin rauhanomaiseen ratkaisuun. Kansainliiton se valiokunta, jossa asia käsiteltiin, kääntyikin Moskovan puoleen ehdottaen, että sieltä lähetettäisiin henkilöitä keskustelemaan Kansainliiton johdolla välityksestä ja rauhan aikaansaamisesta ja samalla ehdotettiin heti aselepoa. Tämänkin Neuvostoliiton hallitus hylkäsi ja vetosi erääseen uuteen toimenpiteeseen, joka tällä välin oli jo tullut näkyviin ja joka seuraavien viikkojen varrella häiritsi tai oikeastaan esti kaiken sovinnollisen ratkaisun. Neuvostoliiton hallitus vetosi nim. siihen, että se oli Suomen asiassa jo tehnyt sopimuksen Suomen todellisen hallituksen, ns. kansanhallituksen kanssa. Tähän kaatuivat kaikki yritykset saada aikaan neuvotteluja Neuvostoliiton kanssa. Siihen kaatui myös eräs radioteitse tapahtunut tiedoitus neuvottelujen aloittamisesta, joka eräessä minun puheessani joulukuun 15 päivänä esitettiin Moskovalle. Näin ollen meillä ei ollut mahdollisuutta jatkaa pitemmälle sitä tietä, ja oli ryhdyttävä käymään sotaa. Minä tiesin jo etukäteen, ettei sodasta meidän puoleltamme voi paljon toivoa. Maahan oli pieni, armeija pieni ja varustukset olivat joka suhteessa puutteelliset. Tämä onkin antanut aiheen monessa yhteydessä meidän maamme toisille puolueille moittia myös meitä sosialidemokraatteja siitä, ettemme aikanaan ole varustuksiin antaneet riittävästi varoja. Olkoon sen asian laita miten tahansa, joka tapauksessa meiltä puuttui kaikkea. Sodan ylijöhto sanoi, että me voimme silloisilla varustuksilla käydä sotaa korkeintaan kaksi viikkoa. Meillä ei ollut ammuksia, meillä ei ollut raskasta tykistöä, meidän lentovoimamme olivat miltei olemattomat ja monta muutakin välttämätöntä tarvetta puuttui. Siitä huolimatta sota alussa kävi meille melkoisen onnellisissa merkeissä. Sen jälkeen, kun ensimmäiset yllätyshyökkäyk-

käykset oli saatu pysähtymään, ei hyökkääjän armeija päässyt enää etenemään. Ja varsinkin itärajalla se onnistuttiin monella taholla lyömään takaisinkin ja valloittamaan takaisin useita sen haltuunsa ottamia alueita.

Tässä meidän sodankäynnissämme oli meillä huomattavaa apua myöskin toisten valtakuntien taholta, lähinnä Skandinavian maiden ja varsinkin Ruotsin taholta, joka kiireellisesti koetti toimittaa meille semmoista varustelua, jota meiltä erikoisemmin puuttui. Sieltä saatiin tykistöä, lentokoneita niin paljon kuin valtakunta saattoi antaa ja ennen kaikkea Ruotsin ammustehtaot ryhtyivät varustamaan meitä ammuksilla. Myöskin länsivallat, Englanti ja Ranska, asettuivat heti alusta alkaen hyvin myötämieliselle kannalle ja ryhtyivät lähettelemään tänne erinäistä aseistusta. Matkan pituuden ja kuljetusneuvojen heikkouden vuoksi kuitenkin tältä pitemmältä matkalta alkoi vasta myöhemmin kaikkea tarviketta meille saapua. Joka tapauksessa tämän ulkoisen avun varassa voitiin sotaä yleensä käydä, ja meidän tiedämme, että sekä joulun että tammikuun ajan ja vielä pitkälle helmikuullekin sitä käytiin melkoisen menestyksellisesti. Pait-si varustusta puuttui meiltä kuitenkin myös eräs asia, mikä sodassa on aivan välttämätön: meiltä puuttui väkeä. Meillähän oli pieni armeija, joka kului vähitellen: haavoittui, kaatui ja väsyi. Me pyysimme heti alkuvuikoista alkaen kaikkialta miehiä tänne lähinnä vapaaehtoisten muodossa. Tämä saavuttikin melkoisen vastakaipun. Tällainen hallitusten ulkopuolella yksityisestä aloitteesta tapahtuva toiminta osoittautui sangen hitaaksi. Ainoa maa, joka ennätti jotakin tässä asiassa tehdä, oli Ruotsi, josta tänne saatiin vähitellen noin 8 1/2 tuhatta miestä täysissä varusteissa. Nämä kuitenkin saapuivat siksi hitaasti ja niiden muodosteluun ja harjoitukseen kului siksi paljon aikaa, että vasta aivan viimeisinä viikkoina ne pääsivät edes jossakin muodossa osallistumaan varsinaisiin taisteluihin. Tällä tavalla sotaä käytiin, niinkuin mainitsin, koko joulukuun ja myöskin tammikuun.

Mutta vähitellen alkoi käydä ilmeiseksi, että Neuvostoliittokin oli huomannut tehneensä laskuvirheen. Se oli edellyttänyt, että Suomen valloitus tulisi olemaan helppo tehtävä ja että täällä syntyisi vallankumous, kansalaissota, niin pian kuin neuvostolaisia joukkoja maahan ilmestyisi. Kun sen taholla nähtiin, että asia oli toisella

tavalla, että kansa tässä asiassa oli täysin yksimielinen ja että täällä sisukkaasti oltiin valmiit jatkamaan taistelua, kunnes saadaan kunniallinen rauha syntymään, niin siltä taholta alkoi kuulua ääniä, että sotaan olisi saatava loppu. Ensimmäisinä viikkoina tähän ei esiintynyt mitään mahdollisuutta kahdesta syystä. Meillä ei ollut mitään välitöntä kosketusta Neuvostoliittoon ja toiseksi oli kaikkien neuvottelujen tiellä Moskovan sopimus Kuusisen hallituksen kanssa. Edelleen oli hyvin vaikuttavana tekijänä se seikka, että Neuvostoliitto ja sen punainen armeija olivat kärsineet hyökkäyksellään tavattoman prestiisimenetyksen, ja heidän täytyi mielestään saada ainakin jokunen voitto, jota voitaisiin maailmalle näyttää, ennenkuin mistään rauhankeskusteluista voitaisiin ryhtyä puhumaan. Rauhanoffensiivi meidän taholtamme ei näin ollen aluksi johtanutkaan mihinkään tulokseen. Mutta tammikuun noin 20 päivästä alkaen minulla persoonallisesti oli jo kosketus Moskovaan käsin. Tämä kosketus ja neuvottelujen hoitaminen oli sangen vaikea tehtävä. Sotahan oli käynnissä. Ei voinut ryhtyä keskustelemaan täällä omassa maassa rauhanteosta, sillä se olisi tietysti tuonut sekasortoa sotatoimenpiteisiin. Kaikki oli sen vuoksi hoidettava mahdollisimman suuressa hiljaisuudessa, ilman että siihen montakaan henkilöä vedettiin mukaan. Neuvottelut tammikuussa johtivat lopulta siihen, että 29 päivänä tammikuuta saatiin Neuvostoliiton hallitukselta ensimmäinen kirjallinen tiedoitus siitä, että se on valmis keskustelemaan rauhasta. Tämä kirjallinen tiedoitus on ollut nyttemmin meillä lehdissä luettavana ja se on tullut julkisuuteen Ruotsin valtiopäivillä käydyssä keskustelussa. Siinä mainittiin, että Neuvostoliiton hallituksella ei ole mitään periaatteellisia estelyjä rauhantekoon nähden Rytö-Tannerin hallituksen kanssa, niinkuin he sitä nimittivät. Mutta hyvin tekopyhästi siinä mainittiin, että koska sota on alkanut ilman Neuvostoliiton syytä ja koska se on maksanut paljon viatonta ja kallista verta, ilman että heillä on siihen mitään osallisuutta, niin rauhan ehdot tulevat olemaan raskaammat kuin syksyllä. Tämä ei ollut varsin kehoittava alku neuvotteluille. Me vastasimme siihen kuitenkin täältä, ilman että edes koko hallitus siitä oli tietoinen, eräällä kirjelmällä, jossa me omasta puolestamme ilmoitimme kaiken aikaa olleemme rauhan aikaansaamisen kannalla ja ylimalkaisin lauseparsin ilmaisimme myöskin, että sillä hetkellä ei ilmeisesti voida ryhtyä keskustele-

maan muussa mielessä kuin kompromissi tekemällä. Näin ollen me ilmoitimme, että olimme valmiit pitemmälle meneviin tarjouksiin kuin mihin syksyllä olimme ulottaneet tarjouksemme. Mainitsimme, että varsinkin Karjalan Kannaksella edellyitimme voivamme tarjota sellaisen alueen, joka riittää heidän turvallisuusvaatimustensa tyydyttämiseen. Tämä minun lähettämäni vastaus aiheutti sitten monenlaisia keskusteluja. Moskovasta tuli tieto, että se ei tyydytä. Minun osalleni johtui tästä erinäisiä matkoja Tukholmaan, jossa jouduin kaikessa salaisuudessa neuvottelemaan Neuvostoliiton sikäläisen edustajan, rouva Kollontayn kanssa. Ensimmäinen tällainen tapaaminen sattui jo 4 päivänä helmikuuta, ilman että siitä maailma tiesi mitään, ja rouva Kollontay voi ilmoittaa, että hänellä oli Neuvostoliiton ulkoministerin Molotovin suostumus siihen, että hän saa luvan tavata minua. Näissä neuvotteluissa ilmoitti rouva Kollontay, että Moskovan mielestä meidän ylimalkainen vastauksemme ei tarjoa pohjaa alkaville neuvotteluille. Tällä tavalla ilmaisevasta Moskovan kantaa tahdottiin lypsää meiltä lisää myönnötyksiä. Ilman että minulla oli siihen kenkään valtuutta minä tein rouva Kollontaylle erinäisiä ehdotuksia osittain Karjalan lisäalueista, osittain myös eräistä alueista Suomenlahden suulla, nimenomaan kuitenkin ilmoittaen, että minä teen tämän persoonallisena esityksenäni, johon koetan jälkeinpäin saada hallituksemme suostumuksen. Minun siellä ollessani - minua pyydettiin pariksi päiväksi sinne, jotta Moskovasta ennättäisi tulla vastaus - tulikin vastaus, jossa ilmoitettiin, ettei tämäkään ehdotus tyydyttänyt eikä tarjonnut pohjaa alkaville neuvotteluille. Silloin oli minun ilmoitettava, että minä en näe mahdollisuutta tarjota enempää, ainaakaan neuvottelematta hallitukseni kanssa. Pyysin samalla Moskovaa ilmoittamaan, mitkä ovat heidän vaatimuksensa ja minkälaisen ohjelman perusteella he ovat valmiit ryhtymään neuvotteluihin.

Tällä tavalla tämä ensimmäinen yhteyden otto tapahtui ja niin se kehittyi, johtamatta sillä hetkellä vielä mihinkään sen positiivisempaan tulokseen. Samanaikaisesti meidän oli käytävä sotaa, ja vielä helmikuun alkupuolille tämä sota oli meidän taholtamme sangen menestyksellistä huolimatta siitä, että Neuvostoliitto ensimmäisten epäonnistumistensa jälkeen oli ryhtynyt aivan toisella tavalla tätä sotaansa käymään lähettämällä suuria armeijakuntia Suomeen ja varustamalla ne aivan toisella tavalla. Tämän johdosta meidän oli pakko

edelleen jatkaa ponnistuksiamme sodankäynnin turvaamiseksi ja siinä mielessä puuhattiin helmikuun alussa hyvinkin voimallisesti sen hyväksi, että Ruotsista ja myöskin Norjasta olisi saatu valmiita joukko-muodostelmia, siis osia armeijasta, jotka olisivat ilman muuta voineet^u siirtyä Suomeen, kuitenkin edelleen vapaaehtoisten nimellä. Tämä meidän ajatuksemme, joka saavutti hyvin voimakasta kannatusta Ruotsin sotilasviranomaisten taholta, ei kuitenkaan saavuttanut samaa tulosta poliittisissa piireissä. Ruotsin hallitus, joka kaiken aikaa oli halunnut säilyttää ennen kaikkea oman maansa ulkopuolella selkkauksen, mikä kaikki on ymmärrettävissä Ruotsin silmällä katsoen, ei nähnyt mahdolliseksi antaa meille tällaisia valmiita muodostelmia. Heitä pelotti siinä ennen kaikkea se, että he sen kautta joutuisivat osalliseksi suursotaan ja yleiseen eurooppalaiseen sotaan. Tähän pelkoon^ä antoi heille aihetta se seikka, että Saksan taholta erinäisissä tilaisuuksissa, ei tosin virallisessa muodossa, mutta sanomalehdissä ja yleensä noin kyökin portaiden kautta oli annettu ymmärtää, että jos Ruotsi voimakkaana yhtyy Suomen sotaan, niin se merkitsee sitä, että Saksa puolestaan katsoo tämän vihamieliseksi teoksi ja ryhtyy hyökkäämään Ruotsiin. Joka tapauksessa tämä joukko-osastojen saanti Ruotsista, josta parin kolmen viikon ajan puhuttiin, raukesi. Sensijaan se johti siihen, että vapaaehtoisuusliike sai tässä maassa jonkin verran voimakkaampia muotoja kuin aikaisemmin.

Tämäntapaaisissa puuhissa kului kolmisen ensimmäistä viikkoa vielä helmikuussakin, ilman että me olimme päässeet Neuvostoliiton kanssa pitemmälle. Ne eivät olleet hyväksyneet vielä meidän taholtamme esitettyjä tarjouksia, mutta eivät myöskään olleet omia ehdotuksiaan tehneet. Sinä aikana sodassa alkoi onni kääntyä. 13 päivänä helmikuuta tapahtui ensimmäinen läpimurto meidän Kanneksen rintamallamme. Silloin Summassa tuli ensimmäinen aukko siihen rintamaan, joka niin uljakkaasti oli kestänyt kymmenen viikkoa. Tämä murto oli hyvin kohtalokas, sillä se vaati oikaisemaan rintamaa hyvin laajoilla alueilla ja siten jouduttiin paljon epäedullisemmille puolustusasemille kuin aikaisemmin. Silloin alkoi olla selvillä myös täällä meillä vastuunalaisissa piireissä, että tämän jälkeen tietenkin Neuvostoliitto katsoo voivansa esittää toisenlaisia vaatimuksia kuin mitä ehkä tammikuun aikana tai helmikuun alussa olisi ollut mahdollisuus saada hyväksytyksi. Ensimmäisen kerran joutui hallitus eduskunnan kanssa yksityis-

kohtaiseen kosketukseen kysymyksessä sodasta tai rauhasta 21 päivänä helmikuuta, jolloin pyynnöstä eduskunnan ulkoasiainvaliokunta tuli koolle, saaden seikkaperäisen selostuksen asiain siihenastisista vaiheista. Keskustelu ulkoasiainvaliokunnassa osoitti, että rauhan kaipuu alkoi ainakin siinä piirissä olla yleinen. Tosin siellä muutamat jäsenet olivat edelleenkin sillä kannalla, että sota oli käytävä voittoaansa loppuun saakka ja että tuumaakaan isänmaasta ei ollut annettava. Eräs jäsen nimenomaan motivoi kantaansa sillä, että Hankonientä ei missään tapauksessa ole luovutettava, jos rauhasta ryhdytään keskustelemaan. Pari päivää tämän jälkeen, 23 päivänä helmikuuta, tuli lopulta Moskovasta heidän ehdotuksensa rauhanneuvottelujen pohjaksi ja nämä ehdotukset olivat sen laatuaisia, että ne herättivät täällä suurta hämminkiä ja levottomuutta. Silloin sanottiin ensi kerran, että paitsi saaria ja Hankonientä, josta aikaisemmin oli ollut puhetta, oli luovutettava koko Kannas, Viipuri mukaanluettuna, ja pohjoispuoli Laatokkaa, Sortavala mukaanluettuna. Kun tällä tavalla kuva muuttui ihan täydellisesti siitä, mitä aikaisemmin täällä oli ajateltu maksimiyönnytyksinä, oli luonnollista, että siitä nousi täällä hyvin voimakas epäröinti ja arveltiin, että tämmöiseen tarjoukseen tuskin on mahdollisuutta lähteä. Tämä nähtävästi ymmärrettiin myöskin Moskovan taholla, että meillä epäröinti voisi jatkua ja keskustelut jatkua, niinkuin demokraattisissa maissa valitettavasti tärkeiden ratkaisujen yhteydessä tapahtuu, ja siitä kai johtui, että 28 päivänä helmikuuta Moskovasta annettiin meille tavallaan ultimaatumin luontoinen ilmoitus, jossa sanottiin, että kahden päivän sisällä on Suomen vastattava, hyväksyykö se tämän ehdotuksen, joka ei ole vain neuvottelujen pohjana vaan joka on semmoisenaan otettava. Määräpäivä oli tällä tavalla tullut määrätyksi 1 päiväksi maaliskuuta ja siihen mennessä piti Suomesta saada vastaus. Tämä pakotti tietysti astumaan laajempien piirien kanssa kosketukseen saadakseen selville, mitä tästä vaatimuksesta ajateltiin. Samana päivänä, jolloin tämä ultimaatumi tuli eli 28 päivänä helmikuuta, kutsuttiin kaikki eduskuntaryhmät koolle. Meikäläisessä ryhmässä oli minun tehtävänäni selostaa kysymystä ja toisissa ryhmissä Ryti antoi samanlaisen selostuksen. Samana päivänä oli myös eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan istunto, jossa asiaa selostettiin ja joka puolestaan päätti melkoisen suurella enemmistöllä kannattaa näiden vaatimusten hyväksymistä. Sosialidemokraattisessa ryhmässä ei

ilmennyt yhtään toiseen suuntaan käyvää lausuntoa. Kaikki kannattivat näiden ehtojen uhalla rauhan ottamista. Porvarillisissa ryhmissä sensijaan oli hyvinkin voimakas epäröinti ja lopussakin siellä oli vielä vastustavia ääniä.

Tässä vaiheessa tuli sitten asioihin vaikuttamaan aivan toinen kysymys, joka tosin oli ollut vaikuttamassa ns. latenttisenä jo muutaman viikon ajan, mutta joka nyt tuli hyvin suurella voimalla vaikuttamaan meidän käsittelyihimme. Se oli länsivaltojen tekemä ehdotus Suomen avustamisesta säännöllisten joukkojen kautta. Tämä länsivaltojen apu kannattaa jonkin verran perusteellisemmän selostuksen, ja kun sitä ei ole tietääkseni vielä meillä missään piireissä yksityiskohtaisemmin selostettu, on kai mahdollisuus siihen tässä tilaisuudessa kajota.

Varsinkin Ranskan taholla harrastettiin alusta alkaen hyvin voimakkaasti Suomen avustamista ja siitä johtui, että esim. aselähetykset Ranskasta olivat melko suuret ja myös nopeat ja että maksuista sillä taholla ei koskaan ole puhuttu vielä tähän päivään mennessä. Siinä liittovaltojen korkeimman sotaneuvoston kokouksessa, joka pidettiin muistaakseni 19 päivänä joulukuuta, Ranskan pääministeri Daladier otti jo esille kysymyksen liittovaltojen joukkojen lähettämisestä Suomen avuksi. Englanti oli kuitenkin vastaan. Se ei ollut kypsä tällaiseen ajatukseen. Seuraavaan tämän korkeimman sotaneuvoston kokoukseen mennessä asia kuitenkin jatkuvasti oli vireillä. Suunnitelmiakin laadittiin ja Ranskan taholta muokattiin Englantia, niin että kun seuraava kokous 5 päivänä helmikuuta tuli, niin molempien valtakuntien poliittiset ja sotilaalliset johtajat olivat tulleet yksimielisiksi siitä, että Suomeen oli lähetettävä apujoukkoja. Tämä ei tietenkään ollut yksinomaan siinä mielessä tehty päätös, että sillä olisi avustettu pientä Suomea sen epätasaisessa taistelussa. Ei liene liian rohkeata edellyttää, että länsivallat ajattelivat omaa asiaansa ja omaa sotaansa. Suursodan suurin vaikeus on ollut siinä, etteivät he ole löytäneet rintamaa, missä pääsisivät kosketuksiin vastapuolen kanssa, ja tässähän tarjoutui ikäänkuin ilmaiseksi tällainen rintama, jolla ei tosin päästy suoraan Saksan kimppuun, mutta sensijaan kyllä sen liittolaisen, Neuvostoliiton kimppuun. Sitäpaitsi oli hyvin tärkeänä vaikuttimena tässä päätöksessä halu saada kontrollin alaiseksi Pohjois-Ruotsin malmikentät, joita Saksa on sodan aikana samoin kuin rauhankin aikana voinut suurella menestyksellä käyttää

varusteluteollisuutensa hyväksi. Tällaiset arvattavasti olivat vaikuttimet. Meidän kannaltamme asia kuitenkin esiintyi yksinomaan kysymyksenä siitä, onko meidän otettava tämä tarjottu apu vastaan vai onko meidän se hylättävä. Me näimme asian sellaisena, että jos me otamme tämän avun vastaan, niin se mahdollisesti voi vaikuttaa meidän sotamme kulkuun, varsinkin jos se saadaan riittävän nopeasti perille ja riittävän suurena. Negatiivisena seurauksena tästä avun vastaanotosta tulisi mielestäni olemaan se seikka, että me sen kautta olisimme joutuneet osallisiksi suursotaan ja ilmeisesti olisimme saaneet roikkua siinä mukana niin kauan kuin suursotaa käydään. Luonnollisesti olisimme olleet osallisina suursodassa myös siinä mielessä, että lopullisessa Euroopan olojen selvittelyssä suursodan päättyessä pidettävässä rauhankongressissa Suomenkin asia olisi tullut harkittavaksi ja meille ehkä olisi siellä voitu tehdä sitten lopullinen oikeus. Se seikka, että me asetuiimme epäilevälle kannalle tähän tarjottuun apuun nähden, johtui kuitenkin siitä, että me näimme, että avunantosuunnitelma oli kaiken aikaa hyvin epämääräinen. Ei voitu koskaan antaa meille aivan eksaktia tietoa siitä, mitenkä suuri tämä miehitysjoukko tulisi olemaan, joka tänne tulisi lähetettäväksi, eikä myöskään varmuutta siitä, koska se tulisi olemaan perillä. Numerot joukkojen suuruudesta vaihtelivat melkein päivästä päivään. Alimmillaan ne olivat silloin, kun puhuttiin 6,000 miehen lähettämisestä. Keskustelujen loppuvaiheessa luvattiin lähettää jopa 57,000 miestä, joista kuitenkin 15,000 olisi muodostanut ensimmäisen portaan ja olisi ensimmäisenä tullut perille. Mutta senkin kuljettaminen olisi tullut vaatimaan lähes kuukauden päivät. Tämä kysymys länsivaltojen apujoukoista, joka siis oli ollut hiljalleen puheen alaisena jo helmikuun alkuviikoista, heräsi voimakkaana eloon niin pian kuin tuli jotakin tietä tietoon, että Neuvostoliitto oli valmis rauhantekoon. Ja samana iltana, jolloin eduskuntaryhmät käsittelivät kysymystä rauhanehdoista, esiintyivät täällä olevat länsivaltojen edustajat esityksineen, Ranskan edustaja tullen vielä tänne eduskuntatalollekin paraikaa ryhmien kokousten aikana selittämään, että heillä on aivan vakava pyrkimys lähteä auttamaan Suomea. Sen jälkeisinä päivinä oli tämä painostus, en tahdo sanoa painostus, mutta esitysten voimakkuus länsivaltojen taholta hyvinkin tiheään uusiutuvaa ja myöskin heidän kalkkyyliensä tulivat yhä lupaavammiksi. Tämä kaikki aiheutti sen, että niiden kahden päivän aikana,

jotka meille Moskova oli muka varannut päätöksen tekoon, emme saaneetkaan lopullista päätöstä syntymään siitä huolimatta, että eduskuntaryhmien taholta tavallaan olimme saaneet siihen valtuudet. Me katsoimme hallituksessa menettelevämme väärin, jollemme ota perinpohjaista selvää tästä länsivaltojen taholta tarjotusta avusta, koska, jos se osoittautuisi käyttökelpoiseksi, voitaisiin vapautua näistä Neuvostoliiton kauhean uhkaavista vaatimuksista. Tällä tavalla meni tuo ensimmäinen päivä maaliskuuta fataljipäivä ohitse ja havaittiin, että eduskuntapiireissä alkoi esiintyä suurta levottomuutta sen johdosta, että arveltiin kaikkien mahdollisuuksien Moskovaan päin tällä tavalla katkenneen. Sitten tuli toinen fataljipäivä. Länsivallat olivat taas omia suunnitelmiaan ja valmistelujaan varten laskeneet, että heidän pitäisi saada meiltä 5 päivään maaliskuuta viimeistään vastaus siihen, haluaako Suomi pyytää heiltä tätä apua vaiko ei. Länsivallat olivat sikäli demokraattisia, että ne eivät pyrkineet tulemaan tänne vastoin Suomen tahtoa. Edellytyksenä kaiketi heidän avulleen oli se, että Suomi sitä nimenomaan pyytäisi. Tätä pyyntöä me emme tehneet myöskään 5 päivään maaliskuuta mennessä. Oli eräs seikka, joka kokonaan uhkasi tehdä tyhjäksi länsivaltojen avun tännetulon. Se oli meidän meidän maantieteellinen asemamme. Mehän olemme täällä sikäli epäedullisessa asemassa varsinkin sodan aikana, että kaikkialla meidän ympärillämme on toisia valtakuntia ja mitään välitöntä ulospääsyä meillä ei varsinkaan sodan aikana ole. Näiden apujoukkojen oli siis tultava joko Petsamon kautta, joka oli venäläisten hallussa. Se tie hylättiin heti alkuvaiheissa. Se on niin kaukana ja vaikeasti muutenkin käytettävissä. Toinen mahdollisuus oli saapua Skandinavian maiden lävitse. Sekä Suomen taholta että länsivaltojen taholta käännyttiin useampaan otteeseen Tukholman ja Oslon hallitusten puoleen tiedustelemalla näiltä, miten ne tulisivat suhtautumaan, jos länsivallat yrittävät lähettää näitä joukkojaan. Näihin esityksiin saatiin molemmilta tahoilta kielteinen vastaus ja perusteena oli jälleen sama kuin heidän omien joukkojensa lähettämiseen, se seikka, että he sanoivat haluavansa välttää suursotaan joutumista. Saksa esiintyi jälleen uhkaavana ilmoittaen, että jos näitä joukkoja tänne tulee länsivalloista, niin Saksa katsoo sen sodan uhaksi ja ryhtyy hyökkäämään. Siinä oli hyvinkin monet vaiheet näiden Skandinavian maiden kanssa, mutta on tarpeetonta tässä esityksessä mennä joka yksityiskohtaa selostamaan. Pääasia on, että tämä käänty-

minen Tukholmaan ja Osloon tapahtui useampaan kertaan ja joka kerta saatiin johdonmukaisesti sama vastaus. Tämän johdosta länsivallat ilmoittivat, että he eivät välitä siitä, mikä vastaus sieltä annetaan, me tulemme joka tapauksessa lävitse. Näin ilmoitti varsinkin Ranska. Englannin hallitus oli kyllä varovaisempi. Se ilmaisi mielipiteenään, että jos näiden maiden taholla asetetaan voittamattomia esteitä, niin länsivaltojen apu mahdollisesti voi kaatua siihen.

Huvin vuoksi voin mainita, minkä vuoksi näin jälkeen päin näyttää tämä Skandinavian maiden kierto huvittavalta. Meillä oli kuitenkin kaiken aikaa selvillä, että se on enemmän muodon vuoksi tehty, jotta he voisivat ulospäin osoittaa neutraalisuuttaan. Kun minä kysyin Trammaelilta, mitä Norja olisi tehnyt, jos me olisimme pyytäneet länsivaltoja tulemaan ja ne olisivat tulleet, Trammael sanoi tapansa mukaan reippaasti: Me olisimme tietysti protesteeranneet hirveästi ja auttaneet teitä niin paljon kuin meillä olisi ollut voimia. Tämä sama kanta - Ruotsin hallitus oli tietysti toisella kannalla -, mutta kaikkialla siellä oli joukoissa sama vaikutelma. Ruotsin hallitus meni jopa niinkin pitkälle, että se sanoi: Jos länsivaltojen joukot tulevat, niin yhtään kiskoa ei jätetä ei satamiin eikä rautateille. Mutta ammatilliset järjestöt kyllä sanoivat, että he eivät niitä ilman heidän apuaan ota pois ja sitä apua he eivät olisi antaneet. Joka tapauksessa asema muodostui sikäli kriittilliseksi, että meidän kannanotostamme riippui hyvinkin suuret asiat: muodostuuko Suomeen uusi rintama, joudummeko Suomen osalta osalliseksi suursotaan ja vedämmekö siihen mukaan vielä sekä Ruotsin että Norjan ja luultavasti myös Tanskan. Tätä halua meillä ei ollut. Pääpyrkimyksenä kaiken aikaa olikin päästä rauhaan, vaikka se nykyisissä oloissa olisi tullut maksamaan enemmänkin. Mutta meidän täytyi mielestäni joka tapauksessa ottaa jokainen yksityiskohta selväksi, että jälkeempäin se tuomio, joka joka tapauksessa tietysti tällä rauhanteolla hallitukselle lankeaa, olisi niin lievä ja lempeä kuin mahdollista.

Kun tämä fataljipäivä, 5 päivä maaliskuuta, lähestyi, meidän täytyi vastata länsivalloille, otammeko heidän apunsa vastaan vai ei. Me pyysimme, että antakaa vähän vielä miettimisaikaa, sinä aikana selviää toiselta puolen se seikka, pääsemmekö Moskovan kanssa minkäänlaiseen keskusteluun. Me olimme molemmille tahoille - niin hyvin Moskovaan päin kuin länsivaltoihin päin - lykanneet ratkaisua, ja monen mielestä

jo hirvitti, että menevätkö molemmat asiat karille. Samana 5 päivänä maaliskuuta, jolloin tämä vastaus olisi ollut annettava länsivalloille, hallituksessa lopulta onnistuttiin saamaan päätös, tosin ei silloinkaan yksimielinen, mutta joka tapauksessa päätös, jossa päätettiin hyväksyä Moskovan esittämät vaatimukset keskustelun lähtökohdaksi, niinkuin me sanoimme, koettaen yhä edelleen pelastaa, eikä siis lopullisina ehtoina. Ja kun tähän tuli Moskovasta myönteinen vastaus, jossa sanottiin, että he ovat tällä pohjalla valmiit vastaanottamaan meidän edustajamme, esittäen, että neuvotteluja käytäisiin Moskovassa, niin 6 päivänä maaliskuuta lähetettiin sanomalehdissä mainitut neljä edustajaa Moskovaan. Tämä koetettiin pitää hyvin salassa, ettei maailma, joka tavattomalla mielenkiinnolla seurasi meidän asioitamme, olisi heti päässyt hälyämään. Mutta joku sanomalehtimiesrakkari oli kuitenkin nähnyt erään Tukholmassa ja siitä alkoi levitä huhu, että jossakin käydään neuvotteluja, onko se Tukholmassa, Riassa tai jossakin, mutta sellaisia miehiä on nähty matkalla, se merkitsee jotakin. Mutta neljä päivää kuitenkin asia pysyi siksi salassa, ettei tiedetty, mitä tapahtuu, ketkä ovat liikkeellä ja missä neuvotellaan. Tänä aikana, kun nämä miehet olivat Moskovassa, jatkettiin keskusteluja länsivaltojen kanssa, saatiin heiltä yhä tiiviimpiä tietoja. Oikeastaan tarkemmat ja täsmälliset tiedot tulivat 7 päivä maaliskuuta, jolloin suunnitelma esitettiin verrattain yksityiskohdissaan aikataulu- ja joukkomäärineen ja jolloin joukot koroitettiin 57,000:een.

Mitä Moskovassa käytyihin neuvotteluihin tulee, niin on niistä sanottava, että se petti meidät tälläkin kertaa, niinkuin se on aikaisemminkin pettänyt. Kun meidät kutsuttiin Moskovaan, ilmoitettiin nimenomaan ne ehdot, joiden pohjalla rauha olisi tehtävä ja ne olivat, niinkuin mainitsin, paitsi Hankonientä, koko Kannas Viipuria myöten, pohjoisosa Laatokan takana olevaa maa-aluetta, Sortavala mukaanluettuna, suurin piirtein Pietari Suuren raja. Tuota me epäilimme sangen voimallisesti tuota "suurin piirtein Pietari Suuren raja", mutta emme luulleet, että sen varjolla voitaisiin tehdä sellaisia vaatimuksia, joita meidän miehillemme Moskovassa lopulta tehtiin. Kannaksella Pietari Suuren raja ylitettiin monessa kohdin. Sitten tuli aivan uusia vaatimuksia, joista ei koskaan ollut puhuttakaan: Sallassa ja Kuhmossa ja seudun rata Kantalahdesta Kemijärvelle. Näistä ei oltu hiiskahdettukaan. Kun moitittiin Ruotsin hallitusta ja ulkoministeriä siitä, että

hän ei ollut antanut meille täsmällisiä tietoja, hän suuttui ja sanoi, että tämä on häpeämättömästi Moskovassa taholta tehdä joukko uusia vaatimuksia, joita Suomen hallitus ei voi enää hyväksyä. Kun tämä esitettiin Moskovalle - me panimme edustajamme esittämään tämän kannan, että on kohtuutonta kesken neuvottelujen tulla uusilla vaatimuksilla -, niin Molotov sanoi, että hän on nämä vaatimukset useaan kertaan sekä kirjallisesti että suullisesti ilmoittanut sekä Ruotsin lähettiläälle Moskovassa Assarsonille että Venäjän lähettiläälle Tukholmassa rouva Kollontaylle. Minä olen kummaltakin taholta koettanut penätä, onko tässä perää ja kumpikin kieltää jyrkästi, että Molotov ei ole tällaista ilmoittanut. Mutta tällaista se on se ryssien kanssa neuvottelemisen. Niihin ei yleensä voida paljon luottaa.

Meillä oli tämän johdosta äärimmäisen vaikeita hetkiä hallituksessa. Paitsi sitä, että alkuvaatimukset jo olivat kohtuuttomat, niin tämä, että meidät vielä tällä tavalla petettiin ja sillä tavalla herätettiin meissä epäilystä siitä, että tuskinpa rauha lopulta merkitsee mitään, vaikka tämän nielisimme, se pani epäileviksi ja horjuviksi. Hallituksessa esiintyi eräissä vaiheissa ajatus, että tällaisen naapurin kanssa ei voi tehdä sopimuksia, koska vanhat sopimukset rikotaan ja uuteenkaan ei voi paljon luottaa. Esitettiin jyrkkiä vaatimuksia, että on käännäyttävä lopullisesti länsivaltojen puoleen. Mutta silloin astui eräs uusi tekijä hyvin vaativana esille ja se oli meidän rintamamme. Rintama, joka oli ollut hyvin kestävä Summan läpimurtoon saakka, sai sen jälkeen suorittaa peräytymisen toisensa jälkeen. Niinä päivinä, kun Moskovassa neuvoteltiin, oli vihollinen Viipurin edustalla ja rupesi työntämään joukkojaan Viipurinlahden ylitse Viipurinlahden luoteisrannalle. Aluksi sitä voitiin jonkin verran vastustaa, mutta meillä oli liian vähän väkeä, kun taas toisella puolen oli neljä divisioonaa joukkoja tykkeineen, tankkeineen ja kaikkine neuvoineen. Jos tämän kehityksen olisi antanut jatkua vielä joidakuita päiviä, niin on hyvin mahdollista, että joukkoja olisi tullut vielä enemmän Viipurinlahden ylitse ja ne olisivat voineet katkaista yhteyden länteen päin ja pakottaa siten tavattoman suureen rintaman siirtoon, mikä ei ollut helppo tehtävä, kun meidän rintamamme itäinen pää oli aina Taipaleenjoen suussa saakka. Ennenkuin semmoinen itäkseli olisi saatu siirrettyä toistasataa kilometriä länteen päin, siinä olisi voinut tapahtua täydellinen romahdus ja armeijan hajaannus.

Tämä uusi tekijä esiintyi suorastaan pakottavana ja johti lopulta siihen, että me emme muuta neuvoa itsellemme nähneet kuin sähköttää edustajillemme Moskovaan, että ellette saa helpotuksia esitettyihin ehtoihin, on hyväksyttävä se, mitä vaaditaan. Tämä valtuus annettiin jo muistaakseni 10 päivän paikkeilla, ja 12 päivänä maaliskuuta, jolloin meille esitettiin rauhan ehdotus lopullisessa kirjallisessa muodossaan, täältä sähkötettiin valtakirja, jolla oikeutettiin meidän edustajamme allekirjoittamaan rauha. Sen jälkeen asia on kulkenut omaa tietään. Rauhan ehdot olivat ankarat, vaatimukset luovutettavien alueiden tyhjentämisestä olivat julman ankarat. Aika, joka siihen myönnettiin, oli niin lyhyt, että tavaton määrä omaisuutta jäi vielä jäljelle. Ja tässä kiireessä esim. Hangossa sattui sängen monta epämiellyttävää kohtausta. Raja tuli sitäpaitsi siksi epämääräisesti vedetyksi suoralla viivalla halki Kannaksen, ikäänkuin suuri verinen haava meidän maamme ruumiissa, että monista yksityiskohdista ollaan vieläkin epäselvillä, mikä millekin puolelle mikäkin paikkakunta kuuluu. Niinpä vielä niinkin tärkeä teollisuuskeskus kuin Enso on aivan riidanalaisena, puhumattakaan Värtsilästä, joka myös jonkin verran on vielä epäselvä. Hanko oli myös tyhjennettävä verrattain nopeasti: kokonainen kaupunki, jota ei vielä oltu aloitettukaan tyhjentää niinkuin Viipuria ja Sortavalaa osittain. Mutta se täytyi 10 päivässä tyhjentää.

Me elämme nyt naapurimme nähden tavallaan uusissa oloissa ja tulevaisuus tulee näyttämään, kuinka jatkuva kanssakäyminen sen kanssa tulee menestymään. Ne jälkineuvottelut, joita on käyty, ovat olleet kylä jonkin verran toisenlaisia kuin varsinaiset rauhanneuvottelut, jotka olivat hyvin epämiellyttävät. Meidän edustajamme ilmoittavat sieltä nyt, että asiat sujuvat nyt verrattain korrektisti ja tavallisten muotojen alaisina.

Tänä meidän raskaan koettelemuksen aikana, sodan aikana, maailma yleensä suhtautui meihin hyvin sympaattisesti. Me saimme jopa liikaa-kin kaikenlaista myötätunnon osoitusta, joka tietysti ei asiaamme auttanut, mutta kuitenkin rohkaisi täällä meitä. Siinä tietysti oli se merkitys, että saatiin tehdä jotakin kaunista. Sitten maailma olisi kuivanut kyyneleensä silmäkulmastaan ja me olisimme jääneet syrjään. Mutta yleensä koetettiin auttaa aineellisesti ja humanitäärisesti sairaanhoidossa jne. ja äärimmäisen suuri arvo on kaikelle avulle annettava.

Se, mikä on mainitsemisen arvoista mielestäni nyt jo näin tuoreeltaan, on kuitenkin Saksan asema. Minä panisin sen siihen asemaan, että se on pääsyyllinen kaikkeen siihen, mitä täällä on tapahtunut. Jo viime vuoden keväällä Neuvostoliitolla oli samat ohjelmat ja suunnitelmat, joita se on toteuttanut. Se oli koettanut saada sopimusta länsivaltojen kanssa siitä, että nämä suostuisivat myöntämään Neuvostoliitolle vapaat kädet kaikissa niissä asioissa, joita se silloin harrasteli. Länsivallat olivat liian korrekteja mennäkseen tällaiseen ja neuvottelut katkesivat. Saksa ei ollut yhtä korrekti. Saksa nielsen, antoi Neuvostoliitolle vapaat kädet. Sikäli kuin minulle eräältä taholta, jonka pitäisi olla hyvin informoitu, sisälsi Saksan ja Neuvostoliiton sopimus paitsi sitä, mitä nyt jo Baltian maissa on tapahtunut, myös kohdan, jossa sanotaan, että Neuvostoliitolla on vapaat kädet vaatia Suomesta itselleen raja-alueilta riittävän suuret alueet, jotta se voi turvata rajansa. Jos Neuvostoliiton vaatimus kohtaa vastarintaa ja se on pakotettu sodan avulla ottamaan itselleen alueita, pidättää Saksa itselleen oikeuden vastaavassa määrässä Länsi-Suomesta ottamaan itselleen alueita. Samaan sopimukseen sisältyi sitten yhtä ja toista, joka koski Skandinavian maita, ennen kaikkea Venäjälle läpikulun Atlantille ja sopimuksia, jotka koskevat malmikenttiä. Saksa siis ensinnäkin tavallaan myi meidät elokuun 23 päivänä tekemällään sopimuksella Neuvostoliiton kanssa. Sota alkoi. Saksa selitti muodollisesti olevansa epäintresseerattu tähän sotaan nähden ja siis puolueeton. Mutta Saksa ei suostunut lähettämään tänne niitä sotatarvikkeita, jotka oli ostettu jo paljon ennen suursodankin alkua. Sinne jäi meiltä 134 ilmapuolustustykkiä esimerkiksi, jotka olisi hyvin täällä tarvittu. Saksa kieltäytyi päästämästä lävitse sotatarvikkeita, joita olimme ostaneet Italiasta jo ennen sodan alkua ja Unkarista osittain ennen sodan alkua ja sodan aikana.

Sodan aikana ensimmäinen valtakunta, jonka puoleen me käännymme välitystä ehdottamaan, sen jälkeen kun ensimmäiset viikot olivat menneet ohitse, oli Saksa. Me käännymme siihen 4 päivänä tammikuuta kysyen, mitä mahdollisuuksia Saksalla on ryhtyä välitystoimiin. Kaksi viikkoa Saksan hallitus mietti tätä, kääntyen välillä Moskovan puoleen, sai ilmeisesti sieltä hylkäävän vastauksen, että Neuvostoliitto ei huoli Saksan välityksestä, Saksa tuli ja ilmoitti, että he eivät näe ajankohtaa sopivaksi välitystoiminnan alkamiseen. Minä kiitin kylmästi

ja sanoin, että toista kertaa me emme samalle ovelle kolkuta, ja minulla oli siihen sekin aihe, että sodan aikana olin jo kosketuksissa Neuvostoliiton kanssa Ruotsin välityksellä. Ja vielä edelleenkin Saksan sanomalehdistö on esiintynyt mahdollisimman vihamielisesti meitä vastaan. Rauhan tultuakin se on pilkallisesti koettanut tehdä tästä vain omaa sotapropagandaansa, puhuen, kuinka länsivallat ovat muka johtaneet meidät tähän sotaan ja koettanut sitä ylläpitää omana rintamana, joka tietysti on ihan perätön, sikäli kuin se koskee sodan alkuvaiheita. Se, että länsivallat sodan loppuvaiheessa olivat valmiit auttamaan, siinä Saksalla ei ole mielestäni mitään aihetta meitä moitittia.

Minä olen tahtonut tässä yhteydessä sanoa, mikäli Saksasta on kysymys, jotta ei minkäänlaisia väärinkäsityksiä pääsisi vallitsemaan siitä, kuka oikeastaan on se ns. paha henki, joka on tässä kaiken aikaa meidän asioitamme sekoittanut ja joka on johtanut asiat siihen, että pieni rauhallinen Suomen valtakunta on voinut joutua tällä tavalla suurvaltain väliseksi pelinappulaksi, jotka ovat koettaneet valvoa intressejään.

Nyt, kun tämä sota on päättynyt ja me olemme siirtyneet ns. rauhantilaan, niin esiintyy täällä tavaton määrä probleemeja, joista me emme aikaisemmin ole mitään voineet kuvitellakaan. Näyttäytyy, että tällainen sota on hirvittävä asioiden sekoittaja, ja varsinkin, jos se päättyy niinkuin tämä päättyi. Siitä, että osa kansasta täytyy sijoittaa muualle ja kaikki on kaaoksessa, siitä on erikoisen vaikea saada taas asioita raiteillaan kulkemaan. Niistä problemeista, jotka meillä lähinnä ovat edessä, jos jättää militäärisen probleemin syrjään, joka on asia sikseen, on ennen kaikkea se väestön sijoittaminen, joka nyt joutuu muuttamaan ja jonka joukossa on sekä maanviljelijäväestöä että myös kaupunkilaisia ja teollisuusväestöä. Toinen probleemi on se, millä tavalla voidaan korvata niille henkilöille kärsimänsä vahingot, jotka ovat sodan johdosta saaneet koko omaisuuden menetyksiä tai muita vahinkoja omaisuuteen tai ruumiilliseen työkykyynsä nähden. Nämä ovat suuria probleemeja. Kun niihin vielä liittyy kysymys ravitsemisesta, joka suursodan vaikutuksesta tulee olemaan hyvin hankala - kauppakulku kun on jokseenkin tukkoon mennyt -, niin on hyvin ymmärrettävää, että monella tavalla joudutaan harkitsemaan, mitä nyt on tehtävä. Tämä asia joutui ensi kertaa yhtenäisesti pohdittavaksi, kun

tuli esitys hallituksen vaihdoksesta. Niin pian kuin se päämäärä, jonka tätä edellinen hallitus oli itselleen asettanut: rauhan solmiminen, oli saatu tehdyksi ja ratifioituiksi asiakirjat, oli vaihto mahdollinen. Silloin oli hallitus loppuun vienyt tehtävänsä ja uusi oli muodostettava. Uuden hallituksen oli siis saatava itselleen selväksi ensinnäkin, mitä on lähinnä tehtävä. Minun täytyy sanoa, että kaikki ne, joita tähän hallitukseen pyydettiin, esittivät hyvin voimakkaita epäilyksiä osallistumiseensa siihen. Kaikilla oli se tunne, että joudutaan tekemisiin niin monen ja vaikean asian kanssa, että niillä, jotka olivat varsin pitkän ajan olleet hallituksessa, oli oikeus saada itselleen rauhaa ja lepoa. Mutta kun toiselta puolen pidettiin sopimattomana tällaisena hetkenä vetäytyä syrjään, oli tavallaan moraalinen pakko mukautua.

Ennenkuin minä puolestani katsoin voivani antaa suostumukseni osallistumiselleni, tahdoin kuitenkin täyden selvän visseihin pääkysymyksiin nähden hallituksen muodostajalta. Kysyin sen vuoksi Rydiltä, joka uudelleen suostui, tosin ankeran taistelun jälkeen, muodostamaan hallituksen, minkälaisella ohjelmalla hän lähtee liikkeelle ja voiko hänen veneeseensä meikäläinen lähteä. Ensimmäinen kysymys oli se, tuleeko hän pitämään huolta siitä, että tänä sota-aikana välttämätön sotilashallinto loppuu ja täydellinen siviilihallinto säännöllisillä menoilla alkaa. Hän sanoi, että se on hänelle itsestään selvä asia. Toiseksi: onko hän valmis järjestämään olot niin, että niille väestöryhmille, jotka nyt ovat menettäneet maansa, voidaan pakko-otolla ja kaikilla valtion käytettävillä keinoilla hankkia viljeltävää maata niiltä, joilla maata on. Tämäkin oli hänelle itsestään selvä asia. Kolmanneksi: onko hän valmis, hankkiakseen korvausta kaikille niille, joille on tullut menetyksiä, asettamaan riittävän suuren omaisuuden verotuksen, esim. 10 %:iin nousevan, jotta voitaisiin tällaisen kertakaikkisen hätäuhrin avulla saada nämä korvaukset mahdollisiksi. Hän oli siihenkin valmis. Muuta minun mielestäni siinä vaiheessa ei ollut tarpeellista kysyäkään. Pääasia oli, että uuden hallituksen suuntaviivat tällä tavalla tulivat määrätyiksi ja ne tärkeimmät asiat, jotka ensin oli hoidettava, oli saatu myös hahmotelluiksi. Sen mukaisesti tulikin sitten myös hallituksen ohjelma laadituksi.

Minä tahdon vähän aikaa vielä viipyä hallitusvaihdon kysymyksessä sen johdosta, että meidän piireissämme on nostettu kysymys siitä, että

tämä ei ole tapahtunut täysin meidän puolueemme peruslakien mukaisessa järjestyksessä. Meidän puoluekokouksemme päätökset määräävät, että jos sosialidemokraatit osallistuvat hallitukseen, niin siihen on saatava suostumus ei vain eduskuntaryhmältä vaan myös puolueneuvostolta. Näille on esitettävä uuden hallituksen ohjelma ja uuden hallituksen jäsenlistat ja näiden organisatio. On 2/3 enemmistöllä päätettävä, suostuvatko ne luovuttamaan jäseniään hallitukseen. Näitä muodollisuuksia ei ole nyt noudatettu ja siitä on eräillä tahoilla puolueessamme nostettu kysymys. Minä tahdon tämän johdosta selitykseksi lisätä, että ei myöskään joulukuun 1 päivänä tapahtuneessa hallitusvaihdossa ollut mahdollisuutta näitä määräyksiä noudattaa. Silloin oli sota käynnissä. Eduskuntaryhmä hajosi jo ensimmäisenä iltana ja puolueneuvostoa oli tietysti täysin mahdotonta saada koolle. Siinä oli ensimmäinen tilaisuus, jolloin nämä määräykset sivuutettiin. Kun se nyt maaliskuun lopussa tapahtui toisen kerran, voitiin tietysti sanoa, että nyt on rauha solmittu ja olisi voitu menetellä toisin. Minä vetoan siihen, että sotatila on edelleen voimassa ja sotahallintokin toistaiseksi voimassa. Se ei ole kuitenkaan ratkaisevaa. Ratkaisevaa oli se, että ei voitu jättää maata yhdeksikään päiväksi eikä tunniksikaan, ilman että hallitusasia oli selvä. Jos olisi menetelty säännöllisellä tavalla ja tehty hallituksen eropyyntö ja sitten parlamenttimylly olisi alkanut jauhaa, ruvettu väittelemään siitä, kuinka paljon millekin puolueelle annetaan edustajia, kutka tulevat hallitukseen ja minkälainen sen ohjelma on, niin siihen vanhan kokemuksen mukaan kuluisi ainakin 2-3 viikkoa. Siihen aikaan meillä ei ollut varaa jättää avoimeksi ja maata niin sanotakseni ilman hallitusta, joka voi täydellä auktoriteetilla käydä asioihin. Sen vuoksi pidettiin edellisen hallituksen keskuudessa aivan välttämättömänä, että samanaikaisesti kuin me omassa mielessämme olimme selvillä hallituksen erosta, oli ennen lopullisen eron tapahtumista synnytettävä uusi hallitus. Ja niin meneteltiin. Siinä ei ole noudatettu niitä määräyksiä, joita meidän puolueemme ja myöskin maalaisliiton säännökset olisivat vaatineet. Mielestäni muuta mahdollisuutta ei kuitenkaan ollut.

Kun nyt on katsottava eteenpäin, niin täytynee kai siitäkin vielä joku sana puhua, vaikka minä huomaan käyttäneeni aikaa kovin paljon. Mutta hetki on niin tärkeä, että näistä on kaikista yhtäikaa puhuttava. Kun katsoo siis eteenpäin, niin ensinnäkin poliittisesti me olemme

joutuneet hyvin delikaattiin asemaan. Me olemme täällä toisten valtakuntien saartamina ja lähimpinä naapureina on kaksi suurvaltaa, joista toisen kanssa on oltu sodassa ja toinen on ollut yhtenä sotaan hyvin suuressa määrässä syyllisenä tekijänä. Meidän geopolittinen asemaamme on siis äärimmäisen herkkä ja vaikea. Se pakottaa meidät täydellä välttämättömyydellä hoitamaan ulkopoliittikkaamme mahdollisimman varovasti ja siten, ettemme millään tavalla astu näiden naapureinamme olevien suurvaltojen varpaille ja heitä loukkaa. Tämä ei kuitenkaan mielestäni saisi vaikuttaa siihen, että me millään tavalla irtautuisimme myöskään siitä toisesta valtaryhmyksestä, joka Euroopassa taistelee ylivallasta, nim. länsivalloista. Onhan minun mielestäni itseltään selvää, että jos meillä samoinkuin Skandinavian mailla ja muilla puolueettomilla demokraattisilla valtioilla on vapaus valita, kumman valtaryhmän puolelle ne toivovat sodan lopullisesti edullisesti ratkeavan, niin meidän valintamme ei ole vaikea. Mutta joka tapauksessa kunnes asia on ratkennut, niin kauan kuin suursota on käynnissä ja sen lopputuloksista ei ole mitään selvää, on meidän ulkopoliittisesti oltava sangen neutraalisia, käyttäkseni tuota kulunutta sanaa, varovaisesti suhtauduttava ja katsottava, kuinka asiat kulkevat. Toivottavasti siinä lopullisessa rauhanteossa, joka kai kaikkea tätä meteliä seuraa, voidaan myöskin meidän asiastamme vielä puhua.

Mitä tulee sisäpoliittisiin oloihin, niin tärkeintä meillä on päästä mahdollisimman pian normaaleihin oloihin ja saada tuotanto mahdollisimman suuressa laajuudessa käyntiin. Tämä ei ole kuitenkaan niin helppo kuin se ehkä näin ensi silmäyksellä saattaa näyttää. Kun on tapahtunut tällainen kemiallinen sekoittaminen, niin siinä kristallisoituminen ei voi aivan helposti tapahtua. Yksistään armeijan supistaminen näyttää olevan hyvin vaikea asia. Armeijan ylijohdo pitää välttämättömänä voida järjestää armeijan yksiköt jälleen täydellisiksi, kaatuneiden ja muuten riveistä poistuneiden tilalle saada uudelleen täydennykset ja saada siten se normaaliin kuntoon, jonka jälkeen vasta voidaan vapauksia ruveta antamaan. Kun armeija näin on uudelleen järjestetty, se voidaan hyvin nopeasti saada tarpeen vaatiessa uudelleen kokoonkin. Tässä onkin meillä ollut viime päivien ja viikkojen ankarin taistelu Päämajan kanssa. Saadaksemme tuotannon käyntiin on ollut pakko esittää jyrkkiäkin vaatimuksia, että väkeä on saatava kiireesti pois, aluksi metsiin hakkaamaan halkoja, jotta ei tarvitse ensi talvena pa-

lella, ja sitten riittävästi peltotöihin keväällä maan tultua sulaan asemaan, ja samoin myös teollisuuteen, jotta tuotanto tälläkin alalla saataisiin käyntiin. Tässä työssä minun nähdäkseni sosialidemokraattisen puolueen täytyy olla kaikin voimin mukana. Sen asema tulee tietysti uusissakin oloissa olemaan hyvin tärkeä ja sen kannanotot merkitsemään myös hyvin paljon.

Se, mikä meillä on pelättävää nyt, kun uusiin oloihin siirrytään, on sama, mikä kaikkien sotien jälkeen on ollut pelättävissä, nim. että taantumus jossakin muodossa voisi saada yliotteen. Sitä meidän ei ole mahdollisuus sallia. Siinä on sosialidemokraattisen puolueen suuri ja raskas tehtävä: estää tämä. Että tämä ei ole turhaa puhetta taantumuksen pyrkimyksestä meillä saada yliotetta, näkyi jo siinä vaiheessa, jolloin hallitusvaihdosta touhuttiin. Silloin jo oikeiston taholla kaavailtiin aivan toisenlaisia hallituksia kuin mikä sitten tuli, puhumattakaan jo yhden miehen diktatuurista ja militäärin asettamisesta asioista vastuuseen.

Meidän suuri velvollisuutemme näissä uusissa oloissa vaatii meidän puolueemme sisällä yhtä asiaa, joka ei tunnu ainakaan Wiikille täällä olevan kovin haluttu. Se vaatimus on yksimielisyys. Kun on puhuttu yksimielisyydestä maassa, ei ole suinkaan tarkoitettu sitä, mitä Wiik aamupäivällä antamassaan lausunnossa kuvaili: yksimielisyyttä kaikissa asioissa. Tähän saakka on kansa ollut yksimielinen yhdessä asiassa, se asia on maanpuolustus. Minun mielestäni täytyy sen edelleenkin olla yksimielinen siinä, että maa on jälleenrakennettava ja niissä pääkohdissa, jotka edellä hahmoittelin: maan hankinnassa ja korvausten hankimisessa. Sivuseikoissa me sitten saamme olla vaikka kuinka eri mieltä tahansa. Meidän puolueemme täytyy olla yksimielinen. Mutta mielestäni se systeemi, jota Wiik ja hänen kaksi kolme toveriaan harjoittavat puolueen sisällä, ei ole puolueelle hyödyksi - jos ei hänen onnistu saada puolueen orgaaneissa ääntään kuulumaan ja mielipidettään määräväksi. Hänen pitää ainakin nykyisissä oloissa minun nähdäkseni mukautua siihen, mitä puolueen organit ovat päättäneet. Epäluulon kylväminen ei ole puolueen edun mukaista eikä se ole maan edun mukaista. Yhdessä seikassa on hyvin helppo herättää epäilyksiä ja erimielisyyksiä ja tällaisissa oloissa se on entistä helpompaa. On niin helppo sanoa: minkätäkia annettiin asioiden kehittyä tähän, miksei syksyllä tehty rauhaa niillä ehdoilla, joita Neuvostoliitto silloin tarjosi? Se on

tietysti kysymys, joka jokaista askarruttaa: miksemme me tehneet sitä? Mutta joka muistaa ensinnäkin mielialan syksyllä, niin luuletteko, että tässä maassa olisi silloin vielä sellaista kantaa näkynyt? Neljä päivää ennen sodan puhkeamista ei noussut muita kuin Wiik sitä vastustamaan, hänelle myönnettäköön kaikki kunnia siitä. Kannaksen kaikista pitäjistä tuli suuria ja voimakkaita lähetystöjä, jotka sanoivat: Ei tuumaakaan tästä maasta ole annettava venäläisille. Siinä olivat meidän miehet mukana ja heillähän oli tavaton oikeutus asettua tälle kannalle. Ensinnäkin oli meidän maastamme kysymys ja sen luovuttamisesta. Mielestäni on vielä kipeämpää antaa yhteisestä isänmaasta kuin jos joku yksityinen tilanomistaja jollekulle rosvolle vastaa kielteisesti. Häinkin on omistusoikeutettu. Mutta tässä on kyseessä yhteinen maa. Meillä oli sopimuksia Neuvostoliiton kanssa, joita ei voinut edes irtisanoa. Jo syksyllä oli kaikilla sitäpaitsi se luulo, että tämän on ollut vain alkuneuvottelua, ei Venäjä ainakaan talvella aloita sotaa ja kevääseen mennessä moneen kertaan keritään asiaa pohtia. Venäjä menetteli siinäkin vielä tavallisuudesta poikkeavalla tavalla, että se ei koskaan johdattanut asiaa vielä niin sanoakseni veitsen alle. Se ei antanut ultimaatumia koskaan, että niin ja niin monen päivän perästä sota aletaan, vaan se oli ystävällistä keskustelua, jossa jauhettiin asioita, niinkuin pöydän ääressä tavallisesti jauhetaan. Ja meillä oli tietysti täysi oikeus pitää puoliamme silloin, kun me näistä asioista keskustelimme. Että Venäjällä mahdollisesti on ollut omia taka-ajatuksia neuvottelujen aikana, jota on jälkepäin epäilty, siihen on suuri mahdollisuus. Nähtävästi siellä oli alunpitäen aloitettu neuvottelut vain muodon vuoksi, koska sinä aikana valmisteltiin hyökkäystä. Muuten ei olisi voitu kahden viikon kuluttua neuvottelujen päättymisestä heittää sellaisia materiaalmääriä ja miesmääriä ja tankkimääriä kuin mitä tänne tuli. Eräänä pikku detaljina, joka osoittaa Venäjän pyrkimyksiä, mainitsen kaikkien tunteman Poika Tuomisen huomauttaneen, että häneltä jo 13 päivänä marraskuuta kysyttiin, suostuuko hän tulemaan Kuusisen hallituksen jäseneksi. Silloin jo siis oli Moskovassa selvillä, että sota syttyy ja Kuusisen hallitus tehdään. Wiikillä on sikäli oikein, että hän on ollut oikeutettu puhumaan, että tehdään rauha niillä ehdoilla. Mutta jos on toisin käynyt, ei siitä saa tehdä

venyvää riitaa keskuudessamme. Se on se, josta tahtoisin pitää kiinni.

Kaiken lopuksi minä tahtoisin sanoa, kun tästä sodan syntymisestä on kysymys: onkohan se sittenkään ollut niin vallan turha ja hukkaan heitetty tämä sota. Minä luulen, että jos olisimme ilman muuta taipuneet ja menneet Baltian maiden rinnalle, koko maailma olisi sanonut, että siinä oli taas yksi uhri, joka meni saman tien kuin monet muut. Meidän asiamme olisi loppuun menetetty ja Neuvostoliitto olisi jatkuvasti voinut esittää kuinka paljon vaatimuksia tahansa sen jälkeen. Se, että Baltian maat ovat säilyneet näiltä vaatimuksilta, siitä ne ovat välttyneet Suomen sodan johdosta. Ei ole ollut tarpeellista mennä sinne esittämään vaatimuksia. Nyt niitä mahdollisesti rupeaa tulemaan sitäkin enemmän. Venäjällä ja Saksalla on sangen pitkälle meneviä ohjelmia Pohjois-Euroopan järjestämiseksi ja kun se on järjestyksessä, seuraa Balkanin ja muiden järjestely. Ne laskivat, että kaikki käy yhtä kevyesti kuin Belgian maissa, Tshekkoslovakiassa, Itä-vallassa jne., ettei tarvitse muuta kuin uhkailla. Suomi asettui vastarintaan. Suomi sai sodan niskaansa. Mutta tämä sota, joka kesti kolme ja puoli kuukautta, sotki kaikki nämä suunnitelmat. Nyt ei niillä ole mahdollisuutta ainakaan entisen aikataulunsa mukaan hoitaa niitä asioita. Ja maailma on tullut myös toiselle kannalle. Tämä meidän sotamme on antanut sen vakaumuksen kaikille, että kannattaa sentään panna vastaankin ja ettei se Venäjän kolossi ole niin mahdotoman pelättävä kuin miksi sitä aikanaan on kuviteltu. Minä näin ollen luulen, vaikka omasta puolestani itkenkin sodan kulkua, että se ei sittenkään ollut hukkaan mennyt. Taloudelliset vauriot korjataan, jos saamme rauhassa jatkaa. Nuorisoa me emme saa takaisin, mutta sen kotalon alaisena näkyy jokainen valtio vuorostaan olevan.

Pöytäkirja

Sos.-dem. Puolue neuvoston kokouksesta

28. päivältä heinäkuuta 1940.

Laatinut: J.E. Janatuinen.

Pöytäkirja, joka tehtiin Suomen Sosialidemokraattinen Puolue r.y:n Puolueneuvoston kokouksessa 28. päivänä heinäkuuta 1940. Puhetta johtivat Puoluetoimikunnan puheenjohtaja Kaarlo H a r v a l a ja varapuheenjohtaja Väinö V. S a l o v a a r a ja pöytäkirjan laati toimitsija J.E. J a n a t u i n e n. Kokous pidettiin Helsingissä Sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän kokoushuoneessa.

1 §.

Puheenjohtaja Kaarlo H a r v a l a n ilmoitettua, että puolueen sääntöjen 40 §:n mukaan hänen on johdettava puhetta tässä kokouksessa sekä kutsuttua pöytäkirjaa pitämään toimitsija J.E. J a n a t u i s e n, toimitettiin nimenhuuto, jolloin havaittiin, että saapuvilla olivat liitteessä n:o 1 mainitut, Puolueneuvoston päätösvaltaiset jäsenet.

Sos.-dem. piiritoimikuntia edustivat: Uudenmaan piiritoimikuntaa A. Lehtonen, Turun l. etel. piiritoimikuntaa Y. Helenius, Satakunnan piiritoimikuntaa A. Kontula, Hämeen l. etel. piiritoimikuntaa E. Saarinen, Hämeen l. pohj. piiritoimikuntaa E. Lindfors, Viipurin l. länt. piiritoimikuntaa E. Putkonen, Viipurin l. it. piiritoimikuntaa M. Nevalainen, Mikkelin l. piiritoimikuntaa O. Kaukinen, Kuopion l. länt. piiritoimikuntaa A. Paasonen ja J. Miettinen, Vaasan l. it. (Vaasan l. etel. piiritoimikuntaa) piiritoimikuntaa A. Suuronen, T. Metsäranta, Vaasan l. pohj. piiritoimikuntaa P. Lehtonen, Oulun l. etel. piiritoimikuntaa K. Kaukovaara, Suomen Ruotsalaista Työväenliittoa K-A. Fagerholm ja Kajaanin alipiiritoimikuntaa E. Karjalainen.

Puoluelehtiä edustivat: Suomen Sosialidemokraattia E. Kilpi, Sosialistia M. Malkamäki, Uutta Aikaa V. Rantanen, Kansan Lehteä R. Rinne ja T. Mansner, Kansan Työtä J. Leino, Eteenpäin- lehteä O. Viitasalo, Vapautta K. Hakala, Työn Voimaa U. Varjonen, Pohjanmaan Kansaa J. Kontturi, Työläisnuorisoa R. Paasio, Toveritarta Miina Sillanpää ja Arbetarbladetia A. Virtanen. TST:oa edusti K. Hautamäki.

Sos.-dem. Työläisnaisliittoa edusti/Anni Huotari, Sos.-dem. Työläisnuorisoliittoa S. Manninen, Sos.-dem. Raittiusliittoa Y. Saarinen ja Sos.-dem. eduskuntaryhmää P. Salmenoja. Saapuvilla oli myös puolueen tilintarkastajain

puheenjohtaja T. Uski.

2 §.

Puheenjohtaja H a r v a l a ilmoitti, että tästä kokouksesta oli puolueen sääntöjen 40 §:n mukaisesti ilmoitettu Puolueneuvoston jäsenille lähetetyllä, näin kuuluvala kiertokirjeellä:

"Helsinki, heinäkuun 19 p:nä 1940

Sos.-dem. Puolueneuvoston jäsenille.

Sos.-dem. Puolueneuvoston kokous pidetään Helsingissä kuluvaan heinäkuun 28 p:nä. Kokous on eduskuntatalossa sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän huoneistossa, alkaen klo 10.

Kokouksessa käsiteltäviksi tulevista asioista tiedotetaan puolueneuvoston jäsenille myöhemmin.

SOSIALIDEMOKRAATTINEN PUOLUETOIMIKUNTA.

Kaarlo H a r v a l a, Aleksi A a l t o n e n,
puheenjohtaja puoluesinteeri. "

Kokous todettiin sääntöjen mukaan koollekutsutuksi ja päätösvaltaiseksi.

3 §.

Pöytäkirjan tarkastajiksi valittiin J.F. A a l t o ja Muisto I l o m ä k i.

4 §.

Alkutoimien tultua suoritetuiksi avasi kokouksen Puolutoimikunnan puheenjohtaja, joka avauspuheessaan viittasi niihin tärkeisiin muutoksiin, joita Puolueneuvoston viimeksi pidetyn kokouksen jälkeen on tapahtunut ennen kaikkea ulkomailla, mutta myös meidän maassamme. Koska on pidetty tarpeellisena antaa Puolueneuvostolle tilaisuus harkita nykyhetken tärkeitä kysymyksiä ja määritellä niiden suhteen kantansa, on tämä kokous kutsuttu koolle.

5 §.

Läsnäolo-oikeus päätettiin myöntää vain sääntöjen edellyttämille henkilöille.

6 §.

Hyväksyttiin kokouksen työjärjestys, johon sisältyivät seuraavat kysymykset:

Alustus tämän hetken sisäpoliittisista kysymyksistä, Aleksi Aaltonen.

Kannan määrittely puoluetta vahingoittavaan toimintaan, alustaa Kaarlo Harvala.

Sos.-dem. eduskuntaryhmän ehdotus kunnallisvaalien lykkäämisestä, esittää Aleksi Aaltonen.

7 §.

Puoluesinteeri Aleksi A a l t o n e n esitti alustuksen tämän hetken sisäpoliittisista kysymyksistä (Liite n:o 2), sekä ehdotuksen julkilausumaksi (Liite n:o 3).

Asiasta syntyneessä keskustelussa huomautti

H a r v a l a aluksi siitä, että nostoväkeä koskeva päätöslauselman kohta olisi saatettava hallituksen tietoon, mutta sitä ei olisi sellaisenaan julkaistava, vaan muuten mainittava asiasta kokousselostuksen yhteydessä.

K u u s e l a: Siinä kohdassa, missä puhutaan hintapolitiikasta, olisi mielestäni ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta eri tavarain korkeimmat hinnat saataisiin tarkemmin määritellyiksi kuin nykyään. Niinkuin tiedetään, ne on määrätty ainoastaan viljalle ja ainoastaan eräille maitotaloustuotteille. Mutta eräitten artikkelin kohdalla on hinnan^{osuus} osu ollut jopa 2-3 -kertainen. Esimerkkinä voi mainita monet sellaiset välttämättömät työkalut, jotka varmasti on tuotettu maahan jo ennen sotaa. Niidenkin hinta on noussut moninkertaiseksi. Ja kun kauppiaat tällaisista tavaroista saavat ilmaiseksi rahaa kuluttajain kustannuksella, silloin olisi valtiovallan pyrittävä tehokkaasti ehkäisemään tällainen kiskonta.

Myöskin maatalousalalla on ollut samanlaista havaittavissa. Esim. eräässä sanomalehdessä oli pari viikkoa sitten ilmoitus, jossa tarjottiin siianporsaita ostettavaksi 450 mk:n hinnasta kappaleelta kolmen viikon vanhoina. Tällainen hinnoittelu on jo ilmeistä kiskomista. Kansanhuoltoministeriön olisi pyrittävä siihen, että rajahinnat saataisiin määritellyiksi mahdollisimman monelle tavaralle, sillä hintojen kiskontaa esiintyy verraten paljon, vaikka siitä kaikesta ei voidakaan saada selvää.

Täällä on myös mainittu, että polttoaineen hankkimiseksi olisi ryhdyttävä sellaisiin toimenpiteisiin, että sitä riittäisi ja että sitä saataisiin järkevästi kulutetuksi. Kansanhuoltoministeriö on kai jo nyt lehdissä tiedoittanut ja myös kansanhuoltolautakunnat ovat saaneet siitä kirjelmiä, että polttoaineita puintiin voidaan jakaa mahdollisimman pienessä määrässä. Näinollen ei ~~ei~~ siis saada niin paljon kuin normaalina vuosina. Minun mielstäni tämä kohdistuu etupäässä pienviljelijäväestöön. Suuremmat talot kaikissa pitäjissä

ne saavat voimansa sähköstä sellaisilla seuduilla, missä sähköä on. Mutta harvoissa tapauksissa tuo sähkövoima tulee pienviljelystaloiksi, sillä tuollaisten johtojen ja moottorien ostaminen pienviljelystiloille kysyy niin paljon varoja, että pienviljelijät eivät voi niitä hankkia. Näin ollen pidän välttämättömänä, että polttoainetta puintitöihin ei olisi supistettava siinä määrin, että pienviljelijät eivät sitä riittävästi saisi. Siinä lehdessä sanottiin, että pitäisi ryhtyä käyttämään vanhanaikaista riihipeliä. Mutta tämä kehoitus on aiheetta annettu, sillä niinkuin maalaiset tietävät, riihet ovat jo maakunnista hävinneet, ne on tehty kuivureiksi tai rakennettu niistä asuntoja t.m.s. Eihän riihipeli kansantaloudellisestikaan ole tällä kertaa edullinen, sillä riihen lämmittämiseen tarvitaan kuutiometri halkoja, ja niistä on tällä kertaa pula. Olen ollut riihellä ja tiedän, millaista työtä se on.

Pyydänkin siis kansanhuoltoministeriölle huomauttaa, että koetettaisiin saada polttoainetta ainakin välttämättömiin puintitöihin.

Myöskin nostomiesten asema on sellainen, joka kaipaa pikaista korjausta. En tiedä, mitä puheenjohtaja tarkoitti sillä, kun hän sanoi, ettei siitä olisi mainittava julkisuudessa, mutta kyllä se on sellainen juttu, että siitä olisi julkisuudessa mainittava. En tiedä, kenen aivoista on lähtenyt se nerokas suunnitelma, että 40 vuoden ikäisistä miehistä pitäisi ryhtyä kouluttamaan sotamiehiä. Ne ovat useissa tapauksissa sellaisia, joita valtio ei ole katsonut kannattavan kouluttaa sotamieheksi 20 vuoden ikäisinä. Tuskinpa ne nyt ovat kelvollisempia siihen. Näin ollen pitäisi ainakin meikäläisten hallituksen jäsenten ryhtyä toimenpiteisiin, jotta nostoväen palvelusaikaa saataisiin huomattavasti lyhennetyksi. Eihän ole mitään järkeä siinä, että nostomiehiä pidetään linnoitustöissä. Heillä on useimmilla perhe ja perhe ja vaimo saavat elatusta valtion varoista. Ja jos pakolla ajetaan linnoitustöihin rajalle, ei siitä valia päivässä paljoakaan synny. Tarkoituksenmukaisempaa olisi teettää nämä työt tavallisina töinä ja maksaa niille miehille, jotka tekevät näitä töitä vapailla työmarkkinoilla, täysi

palkka. Silloin heiltä voitaisiin vaatia myös jonkinlaista työn suoritusta. Tiedän, meikäläinen mieliala nostoväen keskuudessa on, sillä olen itsekin ollut siellä mukana muutaman aikaa. Miehet, jotka siellä ovat, sanovat, että tämä vie heiltä viimeisetkin isänmaallisuuden rippeet, mitä mahdollisesti muuten nyt on.

Pidänkin hyvin tärkeänä, että meikäläiset miehet, jotka voivat asiaan vaikuttaa, pyrkivät mahdollisimman tehokkaasti asiaa korjaamaan.

Puheenjohtaja: Minä huomautan edellisen laus⁶⁶non johdosta, että minä en ehdottanut, ettei asiasta julkisuudessa mainittaisi. Sanoin ainoastaan, ettei päätöslauselmaa sellaisenaan julkaistaisi.

L a n t o: Ehdotus monine eri kysymyksineen on verraten laajakantoinen, joten yhdessä puheenvuorossa on vaikea ryhtyä sitä käsittelemään kaikista kohdistaan. Voin alkaa siitä, mihin edellinen puhuja lopetti, nimittäin hintojen säännöstelystä. Sen on kysymys, jonka määrää kysynnän ja tarjonnan laki. Tällä kertaa ei ole kaikkia välttämättömiäkään kulutustavaroita riittävästi. Täytyy oikeastaan antaa tunnustus kansanhuoltoministeriölle ja sen toimenpiteille, kun se on näinkin ajoissa ryhtynyt säännöstelytoimenpiteisiin. Ja toiset säännöstelytoimenpiteet ovat onnistuneitakin. Mutta kaikkea säännöstelyähän ei Helsingistä käsin yksin voida ohjata, vaan siihen tarvitaan verraten laaja paikallinen koneisto. Kysymys riippuu siis siitäkin, millä tavalla asiaa paikallisesti hoidetaan. Niin tärkeä kysymys kuin tämä onkin, niin minun mielstäni ei siitä voida täällä kovin yksityiskohtaisia ohjeita antaa.

Muuten tuntuu siltä, että meillä hallitus on vähitellen yhä enemmän kääntynyt kokoomukseen päin. Tämä Rydin politiikka, jota tässä haukutaan palkkoihin nähden, on yksi esimerkki. Sielähän on suuret pääomien johtajat, jotka luonnollisesti ovat siinä yksimielisiä. Ei kukaan voi mennä väittämään, etteikö asia näin ole. Kun palkat nousevat ja rahaa on, silloin tavarain hinnat nousevat. Tämä verotussysteemi, joka melkein limonaadipullosta alkaen on järjestetty, se koskee suurimmaksi osaksi vähävaraisia henkilöitä. Luulisi, että voi tulla sekin aika, ettei tämäkään enää käy päinsä. Se ei lisää valtion rahakukkaroa, sillä rahat alkavat jo loppua. Kaikki tämä on koskenut välttä-

mättömiä kulutustavaroita. Tämä politiikka on sellaista, että siinä on kilpajuoksu tekeillä. Mutta se on tehty niin päin, että on tahdottu pienkuluttajain varoja valtion kukkaraan, vaikka missään tapauksessa ei palkkoja nostettaisi. Tämä kostaa myöhemmin itsensä.

Tiedän, että valtio tarvitsee rahaa. Siitä riippuu myös nostoväen ja invalidien perheiden huolto, missä määrin valtiolla on rahaa. Sen vuoksi täytyy keksiä varoja mistä tahansa. Mutta sittenkin on tehtävä rohkeampi leikkaus: varoja on otettava sieltä, missä sitä on, eikä sieltä, missä sitä ei ole.

Niin kauan kuin valtiovaltamme peräsimessä on sellaisia talousteoreetikoita, kuten nyt, ennen kaikkea kokoomuspuolueen miehiä, on asiaa vaikea hoitaa, mutta se on hoidettava lopullisesti kuitenkin.

Myös siirtoväen kysymyksen ratkaisu ja omaisuusvero riipuvat samanlaisista seikoista. Kyllä minun nähdäkseni hallituksen esitys korvausasiassa oli ainakin hyvin varovainen siinä suhteessa, että katsottiin siirtoväen menettämä omaisuus liian vähäarvoiseksi, kun niin pienellä summalla aiottiin tämä omaisuus korvata. Se kanta, mille asiassa nyt on asetettu, tuntuu minusta ainakin siirtoväen kannalta paljon terveellisemmältä. En tiedä, kuinka suuri on kansallisvarallisuutemme, mutta kyllä minulla on se käsitys, että varoja täytyy muuta tietä hankkia tähän tarkoitukseen. On väärin ottaa niitä verraten pientuloisilta, jotka ovat säästäneet vaikkapa sen 40,000 mk jollakin tavoin. Kyllä kansamme on melkein perikadon partaalla, ellei muuta keinoa ole. Aivan varmaa on, että kansallisvarojamme on siksi paljon käyttämättä, että niitä pitäisi ensin voida käyttää. On kyllä oikein, että myös valtion suorituskykyisyyttä pidetään silmällä, mutta toiselta puolen, kun rinnastan niitä kansalaisia, jotka joutuvat nyt olemaan etusijalla varojen luovutuksessa yhteiseen korvaukseen, niin kyllä minä valtion varallisuuden panen ainakin samanarvoiseksi ja siksi olen suunnilleen niillä linjoilla, joilla asiaa nyt käsitellään.

Mikäli asia koskee nostomiehiä, en ole siinä asiassa asian-tuntija, enkä tiedä, millä tavalla tämä kysymys on järjestettävä, mutta sen tiedän, että jo huoltolautakunnissa niiden perheet lähettävät niin paljon terveisiä ja etsivät jos jonkinlaisia keinoja aseman helpottamiseksi. Olisi puolueellemme ^{sen} eduksi, jos palvelusaikoja saataisiin lyhennetyiksi.

T a n n e r: Kun täällä tulivat puheeksi ne asiat, joista minä olen vastuussa, kansanhuoltoasiat, niin on kai syytä antaa lyhyt selostus siitä, millä tavalla minä puolestani näen näitä asioita olevan hoidettava. Meillä on jonkin verran kokemusta vuosilta 1917-1918, jolloin minulla oli jonkin verran osaa asian alkujärjestelyssä, vaikka se sitten joutuikin toisiin käsiin. Silloin koetettiin kulkea osittain sitä tietä, jota Kuusela täällä suositteli. Koetettiin panna rajahinnat mahdollisimman monelle tavaralle, mutta epäonnistuttiin täydellisesti. Tuollainen pakollisten rajahintojen, jotka ehkä vielä ovat verraten tiukasti laskettu, ylläpitäminen vaatii jumalattoman ankaraa dikta-tuuria, vieläpä terroria. Se ei yleensä kävele demokraattisissa oloissa, joissa kansalaisilla on melkoisen suuri lii-kuntavapaus, ja se johtaa melkein säännöllisesti salakaup-paan ja tavarain täydelliseen häviämiseen markkinoilta.

Kun suursota alkoi syksyllä, pantiin meillä kansan-huoltoministeriö toimimaan. Mutta minun täytyy, haluamatta millään tavalla arvostella edeltäjäni - sanoa, että se toi-mi melkoisen laimeasti syksyn ja varsinkin sodan aikana. Sen päätehtäväksi joutui huolehtia siitä, että sotaväki sai sille kuuluvat tarpeet. Ulkoa oli sangen vaikea tuoda tavaroita ja kotonakaan ei vielä ollut sellaista puutetta, että olisi tarvinnut ehdottoman ankariin toimenpiteisiin ryhtyä. Kun rauhanteon jälkeen jouduin hoitamaan tätä pos-tia, havaitsin, että istuin tyhjän säkin päällä. Se oli hyvin pelottava situatio. Silloin oli harkittava, millä lailla asiaa ruvetaan eteenpäin viemään. On selvää, että rajahintakysymys oli hyvin yksityiskohtaisen harkinnan alaisena, mutta en puolestani suorastaan uskaltanut lähteä siihen. Ainoastaan sellaiset artikkelit, joita tuodaan ulkoa, ja jotka siis senmukaisesti ovat välittömästi valtion kä-dessä, joita se voi jakaa niinkuin haluaa ja joiden hintaa se voi hoitaa, ne pantiin rajahinnan alaisiksi. Eräät muut tavarat, joista myös tiedettiin, että niitä pystytään hoi-tamaan. Toisissa tavaroissa koetettiin päästä sillä, että suositeltiin määrättyjä normaalihintoja, laskettiin, mitä niistä nykyisissä oloissa olisi saatava, jotta tuotantoa voidaan ylläpitää. Ja tuotannon ylläpitäminenhan on kaik-kein tärkeintä. Näitä normaalihintoja on sitten suositeltu

paikallisille kansanhuoltolautakunnille, jotka panevat ne näkyviin myymälöiden seinille ja koettavat saada yleisöä valvomaan, että niitä noudatetaan. Edelleen olen koettanut neuvottelutietä asianomaisten suurjärjestöjen kanssa päästä siihen, että nämä hinnoittelisivat tavaransa kohtuulliseen rajaan. Tällaista yhteistä hinnoittelupolitiikkaa hoidetaan nyt koko teollisuuden kanssa ja suurimpien maatalousjärjestöjen kanssa. Ja mielestäni tässä on alka hyvin onnistuttuakin. Hintoja on voitu pitää koko hyvin kurissa, ainakin kaikkia niitä, jotka ovat välttämättömyysartikkeleita kansalaisille, ja kaikki tehtaat ja myöskin maatalousjärjestöt tulevat etukäteen kysymään, saavatko ne panna tällaisen hinnan. Jos se käy täten neuvottelutietä, niin se menee myös vähemmillä hankauksilla ja johtaa myös tuloksiin. Mielestäni kehitys osoittaa, että olemme oikealla tiellä.

Syksyn ja sodan aikana meillä indeksi jonkin verran nousi. Muistaakseni se oli elokuussa 106 pistettä, jos vuosi 1935 ja 100 pistettä on lähtökohtana. Huhtikuuhun mennessä se nousi 130 pisteeseen. Sen jälkeen saatiin aikaan pysähdys äsken mainitsemini toimenpiteillä. Toukokuussa indeksi oli edelleen 130 ja kesäkuussa se putosi 128 pisteeseen. Tosin se oli vain 2 pistettä, mutta näissä oloissa sekin oli huomattava tulos. Näin ollen on elokuusta kesäkuun loppuun nousu yleisindeksissä vain 17 %. Se ei ole yhtään enemmän kuin esim. Ruotsissa, jolla kuitenkin oli tavattoman suuret varastot ennenkuin suursota alkoi ja jonka itse ei ole tarvinnut käydä sotaa. Sota tietysti kuluttaa tavaraa ja saa aikaan suuren hävityksen, ja sen aikana hinnat helposti nousevat. Luulen voivani väittää, ettei Euroopassa ole toista maata, jossa yleisindeksi olisi sen hitaammin noussut kuin Suomessa. - Kuusela löysi tosin yhden artikkelin, nuo sianporsaat, mutta se oli varmaankin jossakin rajaseudulla, jossa koko sikakanta hävisi. Eihän silloin porsaitakaan saa, vaikka mitä maksaisi. (Edustajain joukosta: Kemissä on myös sama juttu.) Kai te tapoitte sikanne sielläkin. Meillä Uudellamaalla maksaa porsas 200e 250 mk. Ainakaan minä en ole enempää saanut. (Naurua edustajain keskuudessa.) Se on sillä tavalla, että mikä artikkeli kokonaan loppuu, silloin sen hinta tietysti nousee.

Toinen asia, josta Kuusela puhui, oli moottoripetrooli. Hänen mielestään pitää sitä välttämättä saada puintiin.

Siihen voin sanoa, että sitä ei voida antaa, koska sitä ei ole, enkä tiedä, tullaanko sitä edes saamaankaan. Meidän on ainoa tuloreikä Petsamo. Sitä kautta on koitettu saada kaikkea, mikä on välttämätöntä. Myöskin juoksevaa polttoainetta on jonkin verran tuotu, mutta viime viikkoina on Englanti katsonut juoksevan polttoaineen sellaiseksi, ettei sitä saa tuoda. Se riitelee jokaisesta laivalastista, missä sitä on. Moottoripetroolia ja bensiiniäkin olisi Venäjällä, ja sen kanssa pitäisi koettaa päästä hyvin kaupasuhteisiin ja muihin suhteisiin, mutta jostakin käsittämättömästä syystä Venäjä on haluton antamaan juoksevia polttoaineita. Saattaa käydä niin, että sekä puinti että traktorisyyskynnot jäävät heikoiksi ja että valaistuskin tulee ensi talvena petroolin puutteesta kärsimään.

Tämän olen halunnut sanoa hintapolitiikasta. Se, miten hinnat hoidetaan, on tietysti eräs peruskysymyksistä. Jos olot eivät vallan jyrkästi muutu, totean, että me voimme pysyä kutakuinkin nykyisessä hintatasossa.

Palkkakysymykseen on tässä ponsiehdotuksessa myös kiinnitetty huomiota. Myönnän, että ainakin pääministerillä oli alussa se kuvitelma, että palkkataso voitaisiin säilyttää entisellään siitä huolimatta, että sodan aikana hinnat olivat nousseet. Meille oli tietysti hyvin tärkeätä pitää huolta siitä, että rahan arvo ei alene. Mutta siitä ajasta on kulunut monta kuukautta ja sen jälkeen on kyllä hallitus kannassaan ollut yksimielinen siitä, että palkkatasossa on myöskin korjauksia tehtävä. Este ei olekaan sillä taholla, vaan siinä, että työnantajajärjestöt huolimatta talvela tehdystä sopimuksesta ovat olleet verraten haluttomia hoitamaan tätä asiaa riittävän nopeasti. Minä annan sen tunnustuksen tässä yhteydessä valtioneuvoston niille jäsenille, jotka ovat suurten teollisuuslaitosten johtajina, että he ovat kaikkein ensimmäisinä olleet sanomassa, että palkkoja on korotettava. Ja he ovat omissa laitoksissaan tämän asian hoitaneet. Viimeksi oli meillä viime viikolla yhteinen neuvottelu tästä asiasta ja siinä sovittiin, että jolleivät työnantajajärjestöt ~~työnantajajärjestöt~~ nopeasti hoida asiaa, sanotaan jyrkästi, että se on hoidettava, muuten hoidat saatetaan niiden poikkeusmääräystenalaisiksi, joihin hallituksella on valtuus hoidat saattaa tavarankantaa ja moneen muuhun seikkaan

nähdessä. Luulisin, että palkkajuttu nyt alkaa edistyä ja ehkä me voimme inflatoorisia tendenssejä välttää sillä, että koetetaan hintataso pitää jokseenkin siinä asemassa, missä se nyt on, huolimatta vähäisestä palkkojen noususta.

Tekee mieli vielä puhua jonkin verran niistä kahdesta isosta asiasta, jotka parhaillaan ovat eduskunnassa valmistumaisillaan, siis siirtoväen omaisuuden korvaamista ja siihen tarvittavien varojen keräämistoimenpiteitä. Minun täytyy sanoa, että minun mielestäni suuri valiokunta on nyt mennyt liian pitkälle. Se on ottanut lähinnä suojellakseen niitä maatalouksia, jotka rauhanteossa menetettiin ja se ei ainakaan meidän sosialidemokraattien kannalta ole kaikkein tärkein asia. Tässä pidetään huolta siitä, että yksityinen omaisuutensa menettänyt voi saada sen takaisin jopa 2 milj. markkaan saakka, siis jonkinlaista miljonäärienkin suosimista. Ja yhtiöt voivat päästä jopa 10 milj. markan korvaukseen saakka. Mielellään kyllä tällaiseen korvaukseen lähtisi, jos olisi olemassa siihen varat ilman että muuta kansantaloutta rasitetaan. Mutta kun korvaussummat nousevat näin korkealle, rahat on kaikilta muilta otettava pois, ja uskokaa minua, se tulee painamaan koko kansan elintason huomattavasti alemmaksi ja ehkäisemään myös työtilaisuuksien kehittymistä ja palkkatason kehitystä oikeaan suuntaan. Asian ydin on siinä, että mikäli toisille annetaan liian paljon, toisella puolella tulee vastaavassa määrässä lamaan-tumista ja kehityksen jarrutusta. Siihen, mitä Lanto täällä sanoi, että valtion on syytä ottaa enemmän osaa, en minä puolestani voi yhtyä. Valtio on riittävästi jo menettänyt rauhanteossa omaisuuksia ja sillä tavalla ottanut osaa tähän onnettomuuteen enemmän kuin sille sen nykyisiin varoihin nähden olisi ollut kohtuullista.

Mutta tämän asian yksityiskohtiin ei kai pitemmälle mennä. Siitä on kaksi kuukautta eduskunnassa riideltty kiihkeästi. Se on nyt joko semmoisenaan hyväksyttävä tai hylättävä. Jos se hylätään, niin seurauksena on suuriakin asioita ja ainakin nykyinen hallitusrintama silloin hajoaa. Ainoa, mihin tämä kokous voi neuvoa antaa, on siis se, teemmekö siitä riidan, vai nielemmekö sen vaitiollen ja annamme asian mennä pääasiassa toisten vastuulla. Minusta kyllä tuntuu, että asiassa koetetaan niin monelta taholta kuin mahdollista

löytää riittaisaa mahdollisuutta, ei vain toisten taholta, vaan myöskin meidän omissakin piireissämme. Näyttää melkein samantekevältä, mistä syistä antaa hajaannuksen tulla. Mutta minusta on persoonallisesti tuntunut siltä, että ehkä jälkeinpäin tämä kysymys ei ole kaikkein otollisimpia riidantekemisen aiheita. Ehkä se olisi semmoisenaan nieltävä.

R i n n e oli sitä mieltä, että julkilausumaehdotuksessa ei palkkapolitiikasta oltu sanottu riittävän jyrkästi. Piiritoimikunnille Puoluetolimikunnan lähettämässä pulaohjelmassa tässä asiassa oli omaksuttu paljon kiinteämpi kanta, minkä vuoksi hän ehdotti, että julkilausumassakin asetuttaisiin samalle kannalle. - Puolueemme yhtenäisyyden vuoksi olisi ehkä syytä hallituksesta lähteä.

L e h t o n e n, A. ehdotti, että korvauslain suhteen omaksuttaisiin se kanta, että täysi korvaus suoritetaan korkeintaan 160,000 markan määrään saakka, ylimmän korvauksen yksityisille tulisi olla 1 milj. mk ja yhtiöille 5 milj. mk. Lisäksi olisi eduskuntaryhmälle annettava ohjeeksi, että jäljelle jäävä korvauksiin varattava pääoma olisi käytettävä töiden järjestämiseen ensi kädessä siirtoväelle.

P a l m sanoi, että ainakin Pohjanmaalla pidetään jo 100,000 markan omaisuutta hyvänä, joten Lehtosen ehdottama määrä 160,000 mk saisi riittää. Valtion omaisuuteen ei pitäisi koskea, koska se merkitsisi vain varojen siirtämistä taskusta toiseen. Palkkakysymys on herättänyt kiusallista huomiota, sillä sen ratkaisu on viipynyt liian kauan. Palkat eivät ole nousseet, vaikka elinkustannukset ovat tuntuvasti kohonneet. SAK:n sekä kaikkien, jotka voivat asiaan vaikuttaa, on käytettävä kaikki voimavaransa, jotta tämä kysymys saataisiin nopeasti ja oikeaan suuntaan ratkaistuksi. - Nostoväkikysymys on herättänyt yhtä paljon tyytymättömyyttä kuin meillä sodan aikana oli yksimielisyyttä. Toimenpiteet tässä asiassa tulevat jo vähän liian myöhään. Puhuja ehdotti, että nostoväen palvelusaika saisi olla korkeintaan 6 kuukautta ja siitä olisi julkilausumassa nimenomaan mainittava.

Puhetta ryhtyi johtamaan Puoluetolimikunnan varapuheenjohtaja Väinö V. S a l o v a a r a.

K u l o v a a r a: Pyysin puheenvuoron korvausky-
symyksen johdosta. Minun mielestäni suuren valiokunnan meikä-
läistä ryhmää on syytetty aiheettomasti. Asian laita on
siten, että kun suuri valiokunta asetti jaoston, niin jaoston
jäsenet koettivat hoitaa asiaa valtiovarainvaliokunnan ehdo-
tuksen mukaan. Mutta sitten jaoston jäsenistä maalaisliit-
tolainen Kalliokoski ja kokoomuslainen Linkomies kutsut-
tiin pääministerin luo. Ja kun nämä herrat tulivat päämi-
nisterin luota, niin he selittivät, että hallitus on anta-
nut jaoston käytettäväksi 3 miljaardia lisää rahaa, nimit-
tään tähän määrään saakka 2½ %:n obligatioita, näin ollen
voidaan järjestää paljon suurempia korvauksia. Kun omaisuus-
denluovutusverolla oli laskettu saatavan ainakin 6 miljaar-
dia ja kun tähän lisätään hallituksen lisäämä 3 miljaardia
obligatioita, niin oli tarkoitukseen käytettävissä rahaa
9 miljaardia markkaa. Tästä käynnistä johtui, että ne, jot-
ka eivät olleet pääministerin puheilla, suuttuivat niin, et-
tä lopettivat työnsä paikalla ja kutsuivat nämä kaksi her-
raa antamaan selitystä. Seuraavana päivänä sitten herrat
saapuivatkin ja sekä pää- että valtiovarainministeri sanoi-
vat, että kyllä Kalliokoski on oikeassa, sillä he olivat
lupanneet lisää rahaa käytettäväksi. Pekkala esitteli, että
voitaisiin rahaa antaa tasan 9 miljaardia, tai oikeastaan
hänen laskelmansa mukaan 8 miljaardia. Näin ollen oli meil-
lä tarkoitukseen käytettävissä rahaa 8-9 miljaardia. Mutta
ministeri Pekkala selitti, että jako voitaisiin suorittaa
sillä tavalla, että hyväksyttäisiin valtiovarainvaliokunnan
ehdotus, joten täysi korvaus suoritettaisiin vain 80,000
markkaan saakka, mutta sen jälkeen, kun nämä vahinkokorva-
ukset on laskettu ja myös omaisuusluovutusverotus suoritet-
tu, jaettaisiin niille, jotka eivät ole täyttä korvausta
saaneet, asteikon mukaan jäljelle jäänyt raha. Näin ollen
Pekkalan ehdotus on aivan sama, mutta hän esitti, että rahat
jaettaisiin sen jälkeen, kun on saatu selvyys korvauksesta
ja rahan tuotosta.

Kun ministerit lähtivät pois, ryhdyttiin suorittamaan
laskelmia. Matemaatikot suorittivat laskelmat ja kun ne
suoritettiin sen mukaan, että täysi korvaus annettaisiin
aina 320,000 markkaan asti, niin valtiovarainvaliokunnan
ehdotukseen tuli lisäystä vain yksi miljaardi, sillä valtiovarainvalio-

kunnan ehdotus päättyi 5,8 miljaardiin ja suuren valiokun-
nan ehdotus 6,8 miljaardiin, joten ero on vain 1 miljaardi.
Rahaa annettiin lisää 3 miljaardia, mutta me nostimme vain
yhdeksi.

Lisäksi on vielä huomattava, että korvaustaulukon jäl-
keen on vielä lisämomentti, josta ministerit pitävät tiukas-
ti kiinni, nimittäin tämä Pekkalan ajatus, että jos korvauk-
sen suorittamisen jälkeen jää rahaa käyttämättä, se on jaet-
tava niille, jotka eivät ole täyttä korvausta saaneet valtio-
varainministeriön ehdotuksen mukaan. (Pekkala: Se on nulli-
teetti.). Kun suuressa valiokunnassa koetettiin tätä poistaa,
yksi ministeri kannatti meidän ehdotustamme. Meikäläiset ää-
nestivät tämän tasajaon poistamista, mutta se meni suurella
enemmistöllä läpi, koska ainoastaan yksi ministeri kannatti
sen poistamista. Jos siis hallitus ei olisi mennyt polkui-
leen, niin suuren valiokunnan meikäläiset jäsenet olisivat
olleet tiukasti valtiovarainvaliokunnan kannalla, mutta sen
jälkeen kun hallitus on antanut uuden esityksen, me olemme
menneet ehdotusta tukemaan, ja siitä johtuu, että suuri va-
liokunta on saanut korvauslain sellaiseksi kuin se nyt on.
Siitä ei saa millään tavalla kiittää suurta valiokuntaa.
Lisäksi suuri valiokunta on noudattanut kaikkia muodolli-
suuksia hyvin tarkaan. Kun ensimmäinen käsittely oli valio-
kunnan jaostossa suoritettu, niin asia tuotiin ryhmään
käsiteltäväksi, ja ryhmä hyväksyi suuren valiokunnan jaos-
ton ensimmäisen käsittelyn tuloksen. Näin ollen on sopima-
tonta, että toveri Lehtonen, joka ei ollut ryhmän kokouk-
sessa läsnä, tulee tekemään tällaisia uusia ehdotuksia tääl-
lä. Hänen pitäisi tietää, mikä on ryhmän päätös ja seurata
sitä. Näin ollen minä vapautan ehdottomasti suuren valio-
kunnan meikäläiset jäsenet syytteestä. He ovat noudattaneet
ryhmän päätöksiä ja sillä hyvä.

K e t o: Aluksi puhun hintapolitiikasta sanoakseni
sen, minkä jo aikaisemminkin olen sanonut, että minä täydeli-
sesti kannatan niitä ajatuksia, joita Tanner esitti. Ne
ajatuksat, joita Kuusela esitti, ja jotka olivat suosittuja
vuoden 1918 paikkeilla, ne ovat osoittautuneet joka tapauk-
sessa sellaisiksi, että pakollisilla toimenpiteillä ei voida
elintarvikepolitiikkaa hoitaa, vaan siinä on käytettävä monia

menetelmiä, joissa valtion ja poliisivallan pakko kuitenkin muodostaa vain vähäisen osan elintervepolitiikasta.

Mitä sitten tulee palkkapolitiikkaan, minä Rinteele huomautan, että se kohta ymmärtääkseni on jäänyt päätöslauselmaehdotuksessa epätasälliseksi sen vuoksi, että SAK ei hyväksynyt sitä sekakomitean päätöslauselmaa, joka oli Puoluetoimikunnan ja SAK:n yhteisesti asettaman komitean ehdotus ja jossa komiteassa minä olin puheenjohtajana sekä Vuori sihteerinä. Osittain kai se johtui siitä, jos oikein ymmärsin, että ei tahdottu panna numeroita näkyviin, koska maininta elintarveindekseistä voisi koitua myös työläisten vahingoksi. Puoluetoimikunta antoi kuitenkin tuon komitean mietinnön ohjeeksi puolueen omille elimille sikäli, kuin puolueen järjestöt joutuvat määrittelemään tässä asiassa kantansa kunnanvaltuustoissa, osuuskuntien hallintoelimissä y.m. SAK ei tahtonut julkisesti sanoa sitä ja sen mukaisesti on tässäkin tahdottu tehdä, joten tuota määrää ei ole haluttu panna näkyviin.

Nostoväen palvelusajan lyhentämisessä minä yhdyn niihin ajatuksiin, että se olisi hoidettava paremmin kaikissa niissä elimissä, jotka voivat asiaan vaikuttaa. Tämä on varmasti ollut pahimpia asioita sekä reserviläisten että nostomiesten kohdalta, kun heitä on pidetty niin järjestöjen kauan ja merkillisellä tavalla puolustuslaitoksen palveluksessa.

Mitä sitten tulee tähän korvausjuttuun, niin sen yksityiskohtia en tunne, mutta minä haluaisin sanoa, että eiköhän sittenkin ole varomatonta politiikkaa se, mitä Lehtonen suositteli, olkoonpa meidän mielipiteemme itse asiassa mikä tahansa. Voi olla, että tämä suuren valiokunnan mietintö, joka näkyy tehdyn hallituksen suosiollisella myötävaikutuksella, on vaikeasti läpivietävissä, ja Pekkalan väitteen mukaan ei teidän laskelmannekaan pidä paikkaansa, vaan summat tulevat olemaan kokonaan toisenlaisia. Mutta sen tahtoisin kuitenkin sanoa, että me elämme sellaista aikaa, jolloin on mietittävä päänsä ympäri, ennenkuin esimerkiksi meikäläisiä kutsutaan hallituksesta pois. Mehän elämme aikaa, jolloin maailman poliittinen tilanne on sellainen, ettei sosiaalidemokratialla ole kovin paljon maailmassa menetettävää, ja varmasti täälläkin on sellaisia voimia, jotka tulisivat käyt-

tämään ~~ttakseen~~ hyväkseen meikäläisten poislähtemistä hallituksesta saadakseen aikaan sellaisia muutoksia, jotka tekisivät meidän hallitukseen tulemisenkin mahdolltomaksi. Kyllä minusta olisi koetettava pitää kiinni niistä mahdollisuuksista, mitä meillä on pysyä hallituksessa edelleenkin. Tannerin esityksestä kävi selville sekin, että hallitus on saanut aikaan sen, että työväen palkkakysymyksen järjestely alkaa vähitellen järjestyä. Samoin on asian laita kunnallisellakin alalla. Niinpä Helsingissä asiaa parhaillaan järjestellään ja muissakin kaupungeissa on asia vireillä. Ensi viikolla on kaupunginjohtajien kokous, jossa myös tämä asia tulee käsiteltäväksi. Osuuskunnissa asia jo on järjestetty ja vähitellen se järjestyy myös yksityisissä liikkeissä. Varmasti meikäläisten jäsenten mukanaolo hallituksessa on myös tätä asiaa edistänyt oikeaan suuntaan. Jos ei meikäläisiä siellä olisi, ei tällaisiakaan tuloksia olisi saatu. Sama koskee myös hintatasoa. On mielenkiintoista todeta ja haluan sitä erikokoisesti korostaa, mitä Tanner äsken mainitsi, että elintarveindeksin kohoaminen on meillä lakannut, ja päinvastoin on nyt alentumista huomattavissa. Tämä on ainutlaatuinen tapaus Euroopassa, varsinkin kun ottaa huomioon sen seikan, että tällainen pieni, köyhä maa on käynyt sellaisen leikin läpi, mitä on käyty.

Tahtoisin vielä lopuksi sanoa sen, että vaikka me koetammekin hallituksessa olevia jäseniämme arvostella, niin ei pidä liian äkisti tehdä numeroita ja päästää Pekkalan hallituksesta pois.

N e v a l a i n e n ehdotti, että päätöslauselmassa tehostettaisiin siirtoväen työnsaantia ja työhön sijoittamisen tärkeyttä. Lisäksi hän huomautti, että nostoväen kouluttaminen olisi saatava lyhyemmäksi, jolloin opetusvoimiakin voitaisiin tehokkaammin käyttää hyväksi. Hallitusta ei korvausasiassa olisi kaadettava.

A a l t o yhtyi Kedon lausuntoon, mutta halusi lausua mielipiteensä Lehtosen ehdotuksen johdosta. Työttömyyskysymystä ei voida kytkeä korvauskysymykseen. Sitä paitsi se ei saisi porvarillisten puolueiden kannatusta, joten sitä on turha siihen kytkeä. Asiassa on jo ollut liian paljon huopaamista ja soutamista. Sellainen ei saisi enää jatkua. Kun nyt on saatu jonkinlainen kompromissi aikaan ja ryhmä on asiassa jo kantansa määrännyt, tekisi ulospäin hyvin ikävän

vaikutuksen, jos nyt vielä ryhdyttäisiin muutoksia tekemään. Jos asiassa vielä lisäksi mentäisiin aina hallituspulaan saakka, olisi se varsin arveluttavaa. Vaikka hallituksessa-olon avulla ei nyt saadakaan kovin suuria tuloksia aikaan, ei nyt kuitenkaan olisi viisasta lähteä hallituksesta. Lapuanliikkeen aikana oltiin sitä mieltä, että yksinomaan sisäpoliittisten syiden vuoksi oli hallitukseen mentävä. Nyt on poliittinen tilanne vielä vaikeampi. Hallituksessa on oltava mukana jo senkin vuoksi, että tiedetään, mitä kulloinkin tulossa on. - Korvauskysymyksen olisi nyt annettava men-
nä lävitse sellaisenaan.

Otettiin aamiaisloma klo 12,40 - 13,40.

Kokousta jatkettaessa johti puhetta Väinö V. S a-
l o v a a r a.

S a l m e n o j a: Pyysin puheenvuoron korvauskysymyksen johdosta erittäinkin sen takia, että olen itse joutunut sitä käsittelemään sekä valtiovarainvaliokunnassa että ryhmässä. Eräät täällä käytetyt puheenvuorot antava^{at} aihetta nimenomaan ryhmän edustajana mainita tästä jotakin. Minun täytyy kyllä sanoa, että omalta kohdaltani olen tähän juttuun perinponjin kyllästynyt, sillä niin ikävän vaikeaa on tämän asian eduskuntakäsittely ollut, ettei siihen enää mielellään tahtoisi mitään sanoa. Kuitenkin on pakko. Siitä ei mihinkään pääse. En kuitenkaan selosta asiaa kaikissa kohdin, tyydyn käsittelemään sitä vain sikäli kuin on kysymys tärkeimmästä kohdasta, nimittäin siitä, mikä on oleva täyden korvauksen raja.

Kun asia eduskunnassa tuli lähete keskusteluun, kuten kaikki täällä olevat puolueneuvoston jäsenet muistavat, keskustelu ei suinkaan ollut mitään rakentavaa, vaan voi sanoa, ettei yhtään ääntä kohonnut hallituksen esitystä puoltamaan. Se lähti määrätystä näkökulmasta ja sellainen se hyvin puolusti paikkaansa. Oli kuitenkin ilman muuta selvää, että hallituksen esityksellä ei tullut eduskunnassa olemaan minkäänlaista läpimenomahdollisuutta. Kun tämä käsitettiin ryhmässäkin, niin luonnollista oli, että ne ryhmän jäsenet, jotka valtiovarainvaliokunnan asianomaisessa jaostossa olivat joutuneet ottamaan

kannan asiassa, asettuivat heti ryhmän kanssa yhteyteen, ja esittivät ehdotuksensa, joka melkoisesti poikkesi hallituksen esityksestä. Tämä esitys sisälsi sen, että alin täyden korvauksen raja olisi 80,000 markkaa ja että eräissä muissakin suhteissa olisi tehtävä melkoisia muutoksia hallituksen esitykseen. Kun asia oli esillä ryhmän valmistavassa valiokunnassa, tämä ehdotus meni läpi niukalla enemmistöllä, mutta ryhmä sen sitten~~kin~~ kuitenkin sellaisenaan hyväksyi. Ja tätä ohjetta seuraten valtiovarainvaliokunnan meikäläiset jäsenet koettivat ylimalkaan parhaansa saadakseen asian kulkemaan myönteiseen suuntaan.

Nyt näyttää kuitenkin siltä, että suuri valiokunta on tästä positiivisesta tiestä, johon meidän mielestämme oli päästettävä vain keskivarakkaita ja vähempivaraaisia, valmistanut oikean, leveän valtatie, josta sopii miljonäärienkin kulkea. On sanottava, että näinmuodoin se tulos, johon suuri valiokunta on ehdotuksessaan päätenyt, ei suinkaan ole, ainakaan minun mielestäni miellyttävä. Me kuulumme kuitenkin siitä selostuksesta, minkä toveri Kulovaara antoi, miten asia on kehittynyt tälle asteelle. Ja myös voin lisätä, että ryhmä on nimenomaan viime tiistaina pitämässään kokouksessa 32 äänellä 18 ääntä vastaan hyväksynyt sen kannan, joka nyt suuressa valiokunnassa täyden korvauksen rajaksi on tullut. Minä tahdon kuitenkin nimenomaan edustaja Aallon puheenvuoron muistaen huomauttaa, että tämä tulos ei ole suinkaan neuvottelujen, eri ryhmien välillä käytyjen säännöllisten neuvottelujen tulos, vaan se johtuu yksinomaan siitä, että ryhmä oli pantu selvän tosiasian eteen, koska asia oli suuren valiokunnan jaostossa valmisteltu ja ilmoitettiin, että hallituskin on tämän kannan hyväksynyt. Ei siis enää ollut erikoisesti mitään tehtävää, vaan ryhmä katsoi, että asian tässä vaiheessa lienee parasta tähän ehdotukseen mennä. En tahdokaan esittää kysymyksen suhteen mitään kommentaarioita, mutta haluan kuitenkin sen verran sanoa, että asian käsittelyssä on ollut eräitä piirteitä, jotka ovat kaikkea muuta kuin miellyttäviä. Ensimmäisen kerran luultavasti meidän itsenäisen valtakuntamme historiassa tapahtuu sellaista, että suuri valiokunta, joka ei ole mikään eduskunnan finanssivaliokunta, menee tekemään niin suunnattoman suuren muutoksen hallituksen esitykseen, kuin mistä tässä lakiesityksessä on kysymys. Tavallisissa oloissa se olisi jotakin niin